

ISSN 1222-1910

kíváncsi diákok lapja

Cimbora

2024.
február

Kónya Éva

Tükörképek

18-22. oldal

16. Cimborá Kaláka Műhely

V–VIII. osztályos diákoknak

A megmérettetés nyertesei részt vehetnek a nagy nyári találkozáson, az ötnapos közös játékon és műhelymunkán a lap szerkesztőivel, szerzőivel és a sepsiszentgyörgyi FöldSzint kreatív csapatával. A képzőművészeti és az irodalmi műhelybe összesen 20–25 pályázó nyerhet meghívást. Feltétel, hogy V–VIII. osztályos legyél!

KÖZELÍTŐ / Képzőművészeti pályázati felhívás

Készítsetek egy vázlatot, amely lehet rajz, festmény, fotó, makett stb., és amelyben a KÖZELSÉG témára reflektáltok. A távolság ellenpárja, és ez azt is feltételezi, hogy valami olyasmit vizsgáltok alaposan, részletekbe merülve, ami titeket nagyon-nagyon foglalkoztat. Így az igaz lesz, valódi, nem mellébeszélés. Ebből csak jó sült ki! Ha a szakmai zsűrinek tetszik az elindított gondolat, amit felvázoltatok, a témát megbeszélhetitek velünk, kibonthatjátok, kidolgozhatjátok a nyári ötnapos Cimborá-műhelyben!

Az elképzeltéteket bemutató dokumentumot, fotót csatolmányban küldjétek el 2024. március 20-áig (meghosszabbított határidő) a cimborapalyazat@gmail.com címre. Az e-mailben tüntessétek fel a neveteket, az iskolát, ahova jártok, és hogy hányadik osztályosok vagytok, valamint egy felnőtt (szülő, tanár) nevét, telefonszámát. A Tárgy rovatba írjátok oda: Közelítő.

A FöldSzint csapata: Ilyés Réka, Fekete Zsolt, Simon László, Vetró-Bodoni Barnabás

Irodalmi alkotói pályázat

Verset, mesét, történeteket írsz, és szeretnéd megmutatni azokat másoknak is? Küldd el irodalmi próbálkozásaidat nekünk! **A pályamunkákat csatolmányban várjuk 2024. március 20-áig (meghosszabbított határidő) a cimborapalyazat@gmail.com címre. Az e-mailben tüntessétek fel a neveteket, az iskolát, ahova jártok, és hogy hányadik osztályosok vagytok, valamint egy felnőtt (szülő, tanár) nevét, telefonszámát. A Tárgy rovatba írjátok oda: Irodalmi alkotói pályázat.**

A határidőig folyamatosan várjuk alkotásaitokat, a legjobbak megjelennek folyóiratunk *Ti írtatok* rovatában, és szerzőjük meghívást nyer az ötnapos nyári nagy találkozásra, a 16. Cimborá Kaláka Műhelybe. A beérkezett pályamunkákat a Cimborá szerkesztői, *Lövetei Lázár László, Mátyás Noémi és Szonda Szabolcs* értékeli.

A Cimborá Kaláka Pályázat csapatverseny-felhívása a 10. oldalon!

Cimborá

kíváncsi diákok lapja

2024. február, XXXIV. évfolyam

Szórakoztató irodalmi, kulturális folyóirat

10–15 éves diákoknak

ISSN 1222-1910

A Cimborá árát a Kovászna Megyei Művelődési Központ bankszámlájára várjuk:

Cont IBAN: RO38TREZ25621G331600XXXX

CF: 4404389

Trezoreria Municipiului Sfântu Gheorghe

Főszerkesztő: Farkas Kinga

Gazdasági felelős: Farkas Anna

Munkatársak: Csillag István, Jakab Villó Hanga, Kónya Éva,

Köllő Zsolt, Kuszto Anna, Lövetei Lázár László, Mátyás Noémi,

Nádasdi Csilla Emese, Szonda Szabolcs, Szócs Imre,

Szócs Domokos, Vetró-Bodoni Barnabás, Zayzon Ágnes

A borítón Csillag Péter illusztrációja

Borítóterv, könyvtypográfia és nyomdai előkészítés: Csillag István

Kiadja a Háromszék Vármegye Kiadó • Kovászna Megyei Művelődési Központ

Fenntartó: Kovászna Megye Tanácsa, Kovászna Megyei Művelődési Központ

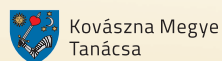
Készült a sepsiszentgyörgyi T3 Kiadó nyomdájában

Cimborá-szerkesztőség: Szabadság tér 2. szám,

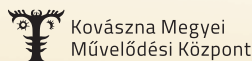
520055 Sepsiszentgyörgy, Kovászna megye, Románia

E-mail: cimboramail@gmail.com / Web: www.cimborá.net

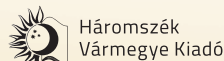
FENNTARTÓK

Kovászna Megye
Tanácsa

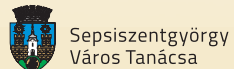

Kovászna Megyei
Művelődési Központ

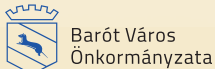

Háromszék
Vármegye Kiadó

TÁMOGATÓK

Sepsiszentgyörgy
Város Tanácsa

Barót Város
Önkormányzata

MAGYAR KULTÚRÁÉRT
ALAPÍTVÁNY

Petőfi
Kulturális
Ügynökség

Tartalom

Cimbirodalom • Kamaszoké

Zsidó Ferenc: *Megértettem, főnök!* ..... 4. oldal

Fekete Vince: *Mélykék* ..... 5. oldal

Horváth Benji: *Damian és a csillagok tánca (4.) – Váratlan vendégek* ..... 6. oldal

Csak 1 vers / Lövetei Lázár László rovata

Baka István: *Caspar Hauser* ..... 8. oldal

Cimbirodalom

Réjean Ducharme: *Lenyel a világ (ötödik részlet) – A gerelyhajító*

(Szócs Imre fordítása) ..... 9. oldal

A Cimborá kaláka csapatverseny 2024 felhívása ..... 10. oldal

Hónapfókusz / Kuszto Anna rovata

Szólj, ha kell egy kritikus hang / Szólj, ha kell egy barát

Kortárs skandináv gyerekversek ..... 11. oldal

Cimbirodalom

Szócs Imre: *Fehér történet – 8. A hó fogságában* ..... 14. oldal

Szín-tér / Vetró-Bodoni Barnabás rovata

Alkotó segítőkészség mesterfokon

A Szín-téren: Max Kolomatsky digitális és filmes művész ..... 16. oldal

Barangoló / Kónya Éva rovata

Ókori kultúrák mitikus tükrei ..... 18. oldal

Tükörképek ..... 19. oldal

Kamasz(Ok) / Nádasdi Csilla Emese rovata

Tükör mögött: testünk és mi ..... 23. oldal

Cimbi olvasólámpája / Mátyás Noémi rovata

Irodalom díszcsomagban

Nényei Pál • *Az irodalom visszavág* ..... 25. oldal

Pad alatt

Cimbi levele ..... 28. oldal

Rejtvényvilág / Szócs Domokos rovata

Szókereső: *94 éve született Csoóri Sándor* ..... 29. oldal

Csoóri Sándor verssorai a hálóban ..... 30. oldal

Cimbi képtára / Kónya Éva rovata

Festmények rejtett tükrei ..... 31. oldal

Zsidó Ferenc

Író, kritikus, a Székelyföld folyóirat főszerkesztője. 1976-ban született Székelyudvarhelyen, 2002-ben jelent meg az első könyve, 2017-ben, majd 2018-ban (második kiadásban) a *Huszonnégy* című „blokkregénye”, 2021-ben pedig a *Trendek*

és *elhajlások* című, válogatott irodalomkritikai írásait tartalmazó kötete.

Megértettem, főnök!

– Nem tudsz már meghalni, hogy tűnj el az életemből?! – nézel rám dühösen, amikor megállok melletted, és sokadszorra azt követelem, hogy tedd le a telefont.

Érzem a felém áradó agressziót, a három órája zajló kütyüözéstől felgyűlt feszültséget, a beszűkülést.

Kérdésedtől nem döbbenek le, nem kérem ki magamnak; tudom, provokálsz. Amit csak egyféleképpen lehet leszerelni: poénal. Megpróbálok hát hangtalanul elterülni a földön, mint akinek anyja...

– Elég bénán csináltad! – mondd megrovón, de egy árnyalattal kevésbé agresszíven.

– Ö... ö..., izé..., egyelőre nem megy..., de a kedvedért próbálni fogom még!

Felnézel a telefonból (igen, ez már kész siker!), látom, elértem a célot: sikerült leszerelnem dühödöt, elutasításoadat. Csodálkozol, hogy nem vagyok mérges a hozzám vágott gorombaságotól.

Hosszú idő kellett, amíg megtanultam uralkodni magamon, hogy ne kezdjek üvöltölni. Amiért nem fogadsz szót. Amiért nem hagyod abba a kütyüözést, még azért sem.

Amiért nem tanulsz, pedig lassan az érettségire is gondolni kéne. Amiért szemtelen vagy, s észre se veszed (vagy tudatosan teszed?). Párszor leüvöltöttem a fejed, s pillanatnyilag győztem, behódoltál az erősebb hatalomnak, de tudtam, ez hosszú távon nem működik: eltávolít egymástól és sérültté tesz.

– Nem sportolsz, leépíted a családi kötődésedet, lassan csak virtuálisan létezel, az pedig nem élet! – próbálok meg érvelni.

– Nekem pedig csak az az élet! Szóval: ki vagy te? Hagyjál már! – szólsz vissza nyersen, ezúttal fel sem emelve a fejed.

– Szeretlek és aggódom érted...

– Jaj, ne mind depizz itt nekem!

Elhallgatok. Nézem csapzott, zsíros hajadat, fénylő arcodat: legalább három napja nem mosztad meg. Elhanyagolod magad, szerintem szintén a kütyü miatt. De ezt most hagyjuk.

– Még itt vagy? – pillantasz fel a teléből. ►►

FEKETE VINCE

Mélykék

Csak egyszer kellett volna öt perccel korábban hazaérni, csak egyetlenegyszer. Pedig hogy számolták, hogy mennyit kell még aludniuk, számolták az órákat, a perceket azon a

napon is, amikor be kellett toppannia, amikor meg kellett érkeznie. Csak úgy suhogott a nyírfa vesszőseprű apjuk keze alatt reggel, és őket várták a havas utcák, a vastag, süppedő

aplannal a csemetéskertek; szánkózni, korcsolyázni, csúszkálni a Bokor, a Csavarok, a Bandi, a Borvíz utca, a Beteg-tova, a Bírő-kert, a falu alja. Mire estefelé vizes bakancsaikkal, megtépázott,

jócskán átázott ruházattal, kipirosodva és boldogan és egészségesen hazaértek, mindig kiderült, hogy elkéstek... Gyermekkori kékeszürke szín, a szobák mélykék alkonyata, a kályhák pattogó

tüze, töltött káposzta illata, a süllő kolbász halkan sercegő hangja a „füttő” tetején. Nagyanya, apa, anya...

Fekete Vince: költő, szerkesztő. 1965-ben született Kézdivásárhelyen. Tavalay Magyarország Babérkoszorúja díjjal tüntették ki. Jelentős a gyermekirodalmi munkássága is: a *Piros autó lányomai a hóban* először 2008-ban, verses meseregénye, az *Ahonnán a nagy-nagy kékség. Cincogósi Elemér viszontagságai* 2016-ban jelent meg. (Kép forrása: a szerző Facebook-oldala)

►► Mély levegőt veszek, nyugodt, kimért vagyok, hangom nem emelem fel:

– Egy hétre teljes kütyümegvonás. Tíz perc múlva önszántadból hozd át a szobámba a laptopot is, a telefont is! – mondom, és kimegyek, nem várva meg a reakciódat.

– Azt várhatod! – kiáltasz utánam.

Többször megtapasztaltam: először zsigerből elutasítasz mindent. Kell hagyni, hogy lenyugodj, gondolkodj, mérlegelj, aztán, ha méltányosnak, jogosnak találod a dolgot, beadod a derekad.

Hallom, hogy egy ideig dúlsz-fúlsz, csapkodsz, morogsz, hogy miért akarom mindenáron megkeseríteni az életedet. Hogy miért nem szállok le már rólad. Ezt üvöltöd. Többször is. Én, mintha nem is hallanám.

Aztán elcsendesedsz. Az órákra nézek. Majd megint. A tíz perc eltelik. Semmi. Várom.

Tizenöt perc múlva megjelenisz a szobám ajtajában, nyugodtan, szinte derűsen, hanyag mozdulattal lecsapod az ágyra a kütyüket, majd odaveted:

– Öt nap múlva visszaadod, megértetted?

– Megértettem, főnök! – bölintok mosolyogva.

Valamiért extra jelentőséget tulajdonítasz annak, hogy bár a látszatát megtartsuk: tied az utolsó szó. Elfogadom ezt a játékszabályt: ha ez az ára...

Boldog vagyok. Hogy mégis van belátás benned. Hogy nem reménytelen. Igaz, hogy csak öt nap, de ahogy mondani szokták – tudom, utárod a közmondásokat –, ki időt nyer, életet nyer. Ha kitisztul a fejed, majd átbeszéljük a dolgot. Kitalálunk valami jó stratégiát. Valami más, egészségesebb örömforrást. Igen, mondtad már, ettől a kifejezéstől falra tudnál mászni. Apropó, a falra mászás se rossz ötlet... Szóval valamit, amit szívesen és rendszeresen csinálsz. Tudom, most erre azt mondanád: kukázlak titeket.

De nem mondasz semmit, mert visszahúztál a szobádba. Mintha azt akarnád jelezni: most elérted, amit akartál, fater, de azért ne bízd el magad!

Benézek a kulcslyukon: olvasol. Olvasol! Hétek óta nem láttam a kezében könyvet! Olvadozok a gyönyörtől.

Most már csak magamtól kell elvennem egy hétre a kütyüket. Vagy legalább öt napra.

HORVÁTH BENJI

Költő, műfordító, szerkesztő, slammer, énekes. 1988-ban született Marosvásárhelyen. Ötödik verskötete, az *Emlékmű a jövőnek* 2022-ben jelent meg a budapesti Jelenkor Kiadónál.

Orbán Eszter fotója

Damian és a csillagok tánca (4.)

Váratlan vendégek

Damian csak félig eszi meg a rántottát. Miközben Dolores néni beszél, kezdi úgy érezni magát, mint aki bezárult a saját testébe, és csak nézni tud kifelé, ahogy a dolgok megtörténnek a távoli valóságban, miközben ő maga, ott belül, teste börtönében többé semmit nem ért és érez. Amikor Dolores néni elhallgat, sokáig nem tud megszólalni. Dolores néni fején átvillan, hogy tölt magának egy újabb whiskyt, de meggondolja magát. Nézi mozdulatlan unokaöccsét, ahogy kifejezéstelen arccal pislog, és megjed. Talán túl sok volt ezt így, egyszerre tálalni. Talán elég lett volna csak pár részletet közölni a fiúval, és idővel adagolni a többi. Túl nagy lett így a sokk.

– Damian... – kezdi, de nem tudja, mit mondjon. Sosem volt jó az ilyesemben. Bárcsak itt lenne az anyja.

– Elnézést, ha bezavarok, de van egy kis probléma. Egy saloméi vadászhajó van a nyomunkban – szólal meg Totó, a mesterséges intelligencia, amitől Damian kezd magához térni.

– Damian... – kezdi újra Dolores néni, ezúttal határozottabban. – Tudom, hogy ez most túl sok információ egyszerre, sajnálom, ha sokkoltalak vele. Majd folytatjuk a beszélgetést, de most össze kell szedned magad, és segítened nekünk, mert veszélyben vagyunk, és anyád vár.

Damian lassan fogja fel a szavakat. Behunyja a szemét. Kavarog a világ, szikrákat és lángocskákat lát maga körül.

– Totó! Mennyire van közel a vadászhajó?

– 2,3 millió kilométer. 0,1 fénysebességgel egy kicsit több, mint két óra.

– Damian! Figyelj rám!

A fiú kinyitja a szemét.

– Emlékszel még, hogyan kell használni az irányított védelmi lézert?

– A vadászhajó 0,3-as fénysebességre váltott. Így alig van egy óránk, amíg utolér – szól közbe Totó.

– Damian!

– Igen... emlékszem – hallja meg Damian a saját hangját valahonnan kívülről.

– Ül be a lövészfülkébe. Ha közeledik a vadászhajó, célozz, és lőj, ameddig bírsz. Szükségünk van rád, főnök! Érted, amit mondok?

– Igen – mondja Damian, és azzal visszatér a testébe. Megfordul, és kimegy az ebédlőből. Dolores néni a fedélzetre siet, ahol Nunu már lázasan sűrög-forog.

– Totó, milyen messze vagyunk Hyától?

– 1,5 millió kilométer.

– Nunu, küldj ki egy üzenetet a Holdórség hajóinak. Biztosan van valaki a közelben. Totó, mennyi üzemanyagunk van még? Tudunk égetni egy 0,3-ast valameddig?

– 0,2-es fénysebességgel el tudunk menni a védett területig negyven percen belül, körülbelül 15 százalék esélyünk van rá, hogy addig nem robbanunk le.

– Damian, Nunu! Be vagytok kötve?

– Üzenet érkezett a vadászhajótól – mondja Nunu, és megnyitja. A hologramon egy gyönyörű, virágmintákkal és mivesen megrajzolt égitestekkel díszített, kék egyenruhát viselő, magas, sárga szemű, olajbarna bőrű tiszt jelenik meg. Egyenruhájának mellén a saloméi címer: három kék gyémánt fehér körvonala. A háttérben a saloméi hajó vörös, smaragd és sötétkék árnyalatokban csillogó-villogó fedélzete, ahol még áll néhány egyenruhás tiszt. A sárga szemű tiszt kímérten, mély hangon szólal meg:

– Mercédes Lima! David Reisz vagyok, a Saloméi Harmadik Ezred Ötödik Vadászcsirkálójának kapitánya, és felszólítom, hogy azonnal adja meg magát. Novoquia és vele hamarosan Serenitas is a Rumia-Salomé Egyesült Világföderáció része. Ön politikai szökevény, és haza kell jönnie rendezni az ügyeit. Ha megadja magát, tárgyalhatunk. Ha futni akar, utol fogjuk érni, és politikai fogolyként fogjuk hazavinni.

Dolores néni köp egyet.

– Azt hiszik, velünk van Mirri. Ez csak jót jelent. Hallottad, Damian? Anyádat nem sikerült még elkapniuk! Fogalmuk sincs a jóképű kis gyémántebeknek.

– Üzenet érkezett a Holdórség egyik járőrhajójától, a Siklótól. Eduardo hajója. – mondja Nunu mosolyogva, és megnyitja az üzenetet. Sárga inget és szürke nadrágot visel éjfélete bőrén Eduardo, akiről Damian izgatottan állapítja meg, hogy nemcsak egy egyszerű fejevadász, hanem maga is Holdőr: nyakában ott a Holdórség vörös és fekete színű selyemkendője. Alatta ezüst láncon egy fehér gyűrű csüng. Rövidre vágott haja alatt szürkészöld szeme még a hologramon is kísértetiesen csillog. Ékköves gyűrűkkel tarkított ujjai között pipát tart. Kellemes, nyugodt bariton hangon szólal meg:

– Üdvözetem, Niké és üdvözetem, Saloméi Harmadik Ezred Ötödik Vadászcsirkáló. Én Eduardo Elba vagyok, Holdőr, a Sikló kapitánya. Önök a Holdórség által ellenőrzött területen tartózkodnak. Le kell szállniuk a hajómra, hogy feltegyek önöknek néhány kérdést és megbizonyosodjak róla, hogy nem jelentenek veszélyt szeretett holdunkra és szabadságunkra nézve. Elmondhatják, mit keresnek itt. Talán segíthetek. Amennyiben nem szállnak le békésen a hajómra, kénytelen leszek megsemmisíteni önöket, én vagy a közelben ólálkodó három holdórségi járőrhajóink egyike.

– Pont jókor, Eduardo szívem! – vigyorog Dolores néni.

– Damian életében nem látott még akkora hajót, mint a Siklót. Az ő hajójukkal ellentétben az nem tudott leszállni sehol, tulajdonképpen egy kisebb úrváros volt, a személyzet élete nagy részét ott töltötte. Legalább háromszor akkora volt, mint a novoquiai Történeti és Csillagászati Tudományok Iskolája. Több mint egy kilométer széles lehetett, és legalább 700 méter magas, hossza szinte három kilométer. Mindkét oldalán volt egy leszállópálya. Az ő hajójuknak a bal oldalin kellett leszállnia, a saloméit a jobb oldalhoz utasította Eduardo. Ahogy kiszálltak, a sok parkoló hajó között Damian hamar felismerte a Szitakötőt is, azt az őszög hajót, amivel Eduardo annyiszor meglátogatta őket, és amit Dolores néni és Nunu oly sokszor kezelésbe vett, hogy már szinte minden eredeti alkatrésze ki lett cserélve.

Fél órával később egy tárgyalóteremben találkozik a három fél, valahol a két leszállópálya között, a Sikló gyomrának mélyén. Őt Holdőr kíséri őket ide, ahogyan ugyanennyien kísérik a sárga szemű David Reisz kapitányt és két beosztottját is. Eduardo és további öt társa várja őket a teremben.

– Kedves vendégeim! – kezdi Eduardo. Láthatóan élvezi a helyzetet. – Meséljék el nekem, mi szél hozta önöket köreinkbe!

Néhány másodperc csönd után Reisz kapitány megköszöri a torkát, és megszólal:

– Kapitány úr, mélyen tisztelt Holdőr, engedje meg, hogy kifejezzem sajnálatomat, amiért felkavartuk a hűi járőrség vizeit a mi kis ügyünkkel. A helyzet az, hogy a Niké hajón egy politikai szökevényt rejtegetnek, bizonyos Mercédes Limát, a novoquiai városi tanács volt elnökét, akinek haza kell jönnie meghallgatásra.

– Volt elnökét? – kérdi Eduardo alig észrevehető mosollyal a szája sarkában.

– Amint azt Elba kapitány úr bizonyára tudja, Novoquia városa az elmúlt napokban a Rumia-Salomé Egyesült

Világföderáció fennhatósága alá került, és csupán napok kérdése, hogy a bolygó is a föderációt erősítse, heteké, hogy az általuk vezetett holdak, az Amon és a Nora is. Ahogy bizonyára arról is hallott, hogy az elmúlt években Azar, Rumia, Salomé és Serenitas végtelen tárgyalások és viták során próbált kiegyezni különböző gazdasági és adminisztratív kérdésekben.

– Valóban, tisztelt Reisz kapitány, úgy tudtam, hogy konföderáció létrehozásán fáradoznak a világok. Meg kell mondanom, az még azért sokkal kedvesebben hangzott, mint ez a világföderáció – mondja Eduardo.

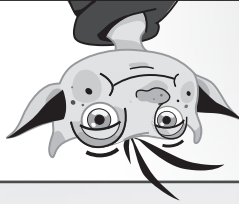
– Bizonyára arról is tud a kapitány úr, hogy az elmúlt fél évben Azar Köztársaságnak és autonóm tartománybolygójának, Zarathustrának sikerült kiegyeznie Rumiával és Saloméval, és egyesült erővel sikerült megoldaniuk a Serenitasszal kapcsolatos problémákat.

– Adok én neked problémákat, te karót nyelt selyemfiú! – dörmögi Dolores néni. Eduardo ránéz és elvigyorodik. Reisz kapitány rezzenéstelen arccal folytatja.

– Kapitány úr! A legnagyobb tisztelettel kérem, hogy adja át nekünk a politikai szökevényt, és mi azzal itt se voltunk, megyünk a magunk dolgára.

(folytatjuk)

Bahget Iskander felvétele

ANAKREÓN

Tücsök

Tücsök, ő be boldog is vagy,
mikor ott a lomb hegyében,
pici harmatot beszíva,
valamint király dalolgatsz.
A tiéd egészen az mind,
amit ott a réteken látsz,
s valamit csak át az erdő;
a paraszt nagyon szeret, mert
neki semmiben sem ártasz;
te az emberek kegyeltje,
nyaruk édesen jelented;
de a Múza is szeret mind,
maga Phoibosz is, ki csengő
dalod ösvényét megadta;
sose kínoz aggkor, ő bölcs,
dal-adója, föld-szülötte,
sem a hús, a vér, a bánat,
te tücsök, te csaknem isten.

(Trencsényi-Waldapfel Imre fordítása)

„Ha csak a *Tücsök*-dalt írta volna meg, akkor is ezt a kis verset a nagy katalógusba fel kellett volna venni. (...) Anakreón az a költő, aki Mexikóban, Indiában, Kínában és a modern Franciaországban is születhetett volna, és sehol egyetlen szót se kellett volna másként írnia” – mondja Hamvas Béla *A száz könyv* című miniesszé-gyűjteményében. De idecitolhatjuk egy másik irodalmi alapemberünket is: Szerb Antal is fölvette ezt a kis dalt *Száz vers* című, a világirodalom legszebb verseiből válogató kötetébe! Vajon mivel magyarázható az az általános rajongás, ami ezt a verset övezi?

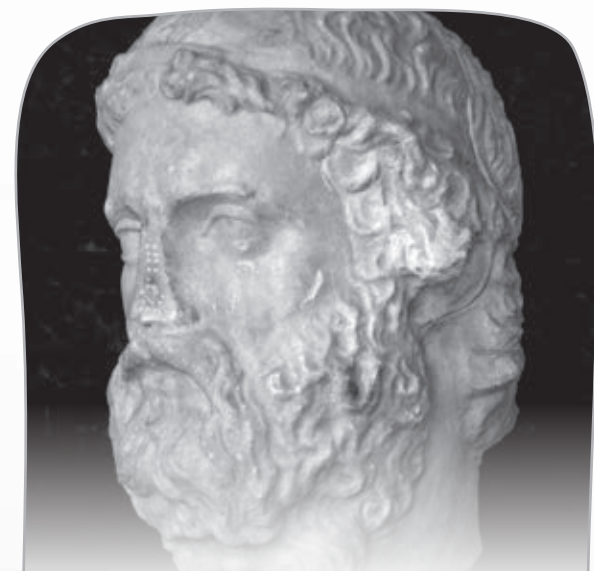
Anakreónról általában a „borillatú, könnyedén becsípott versek” (copyright: Hamvas Béla), illetve a negyedfeles jambikus sor, az a bizonyos *anakreóni hetes* jut a magyar olvasó eszébe (Csokonainak külön kötete is megjelent *Anakreóni dalok* címmel). A *Tücsök* viszont nem bordal, hanem „csak” tücsökdal, és nem anakreóni hetesben íródott, hanem trocheusi nyolcasban. Honnét tehát a széleskörű vonzalom iránta?

Kanyarodjunk vissza az első bekezdésben emlegetett Mexikóhoz, Indiához, Kínához: ezekben az országokban mindenütt megterem a fa, elvileg tehát tücsök is lehet arrafelé „a lomb hegyében”. Nemrég hallottam a hírekben, hogy Dubajban olyan penthouse-okat kínálnak méregdrágán eladásra, ahol külön „szénaszoba” is található, merthogy – a pszichológusok szerint – segíti a lakók ellazulását. Nem akarok ötleteket adni az ingatlanügynököknek, de ha egy-két tücsköt is sikerülne beszerezni

azokba a szénaszobákba, újabb dollármilliókat kérhetnének szegény gazdagéktól!

Gyermekkoromban gyakran előfordult, hogy nyári kaszálások alkalmával nem mindenki fért be a tanyasi házikóba, hanem künn, a csűrben, friss szénában kellett aludnunk. Egyéb bogarak mellett természetesen tücsök is került abba. Fogalmunk sem volt arról, hogy maga a költészet istene, Phoibosz-Apollón egyengette a tücsök útját a dal ösvényein, mégis mosolyra szaladt a száánk, ha a tücsök elkezdett királyként dalolgatni; nem is hallottam még soha senkit panaszkodni, hogy a tücsökciripelés miatt nem tud aludni. Hogy is mondja Anakreón? „a paraszt nagyon szeret, mert / neki semmiben sem ártasz; / te az emberek kegyeltje, / nyaruk édesen jelented”...

Ha tehát valakit véletlenül arra kárhoznatna a kegyetlen sors, hogy nem jut neki szénaszobás penthouse Dubajban, gondoljon arra, hogy itthon is, Mexikóban is, Indiában is ingyen élvezheti a tücsök, e „csaknem istenek” társaságát. Mindössze ki kell mozdulni egy kicsit a zöldbe, s máris igazat lehet adni Hamvasnak: igen, Anakreónnak „egyetlen szót se kellett volna másként írnia”.

Anakreón (i. e. 582, Theosz – i. e. 485): ókori görög költő, aki a bordalairól és himnuszairól híres. A későbbi görögök a *Kilenc Lírai Költő közé sorolták* (Anakreón mellszobra a párizsi Louvre-ban, forrás: Wikipédia)

RÉJEAN DUCHARME

Lenyel a világ

(Avalée des avalés, Gallimard, 1966)
– ötödik részlet –

„Minden lenyel... Lenyel a túl széles folyó, a túl magas ég, a túl törékeny virágok, anyám túl szép arca” – ezekkel a sorokkal kezdődik Réjean Ducharme kanadai francia író (1941) regénye, ez a furcsa monológ, amelyből egy különös, lázadó kislány története bontakozik ki. A könyvből 2023 októberétől közlünk részleteket.

A gerelyhajító

Elkapott a vihar. Olyan vadul esik az eső, hogy a cseppek kis bombaként csattannak a porban és a víz színén. Az alagútban keresünk menedéket. Amikor egyedül vagyok, jobban szeretem, ha megver az eső, és átázom. Ha Christiannal vagyok, jobban szeretek behúzódni ebbe a szűk menedékbe, és eljátszani a gondolattal, hogy valami nagy veszedelem leselkedik ránk. A jövőnkéről beszélgetünk, hogy mik szeretnénk lenni. Első alkalom, hogy erről folyik köztünk a szó. Azt mondom neki, hogy nem fogok itt maradni követ törni és faragni, az unalom falát építeni. Nem vagyok katedrálisépítő. Én olyan vagyok, aki ég a vágytól, hogy beboríthassa az eget, mint a kékség. Ha nagy leszek, minden országot bejárok, és lepuffantom az összes unalomoroszlánt. Lesz egy nagy puskám, és addig üldözöm vele az unalmat, míg holtan össze nem esek. Christian azt mondja, érti, hogy mit akarok mondani. Kétkedem benne, hogy őszintén beszél. Hogyan láthatná azt, ami annyira el van rejtve bennem, hogy szinte fáj? Nem láthatja a börtönöm mélyén üvöltő farkasokat.

– Alig várod, hogy elmenj innen?

– Nem, Christian. Nem erről van szó. A lelkem úgy fog engem a markában, mint egy lándzsát, és nagyon-nagyon messzire és nagyon-nagyon magasra fog hajítani. Magamat fogom a kezemben, és arra várok, hogy elég erős legyek, és átdobhassam magam az égbolton. Alig várom, alig várom!

Elárulja nekem, miután megfogadtatja velem, hogy titok marad, hogy ő is el akar hajítani valamit, és ő is arra vár, hogy elég erős legyen. És ő is, akárcsak én, egy lándzsát szeretne elhajítani minél előbb. De nem egy emberlándzsát, mint én, hanem egy olyant, amelyik fából készült. Meglep ez a vallo-más, annyira, hogy nem is értem, mit akar mondani. Elisméltetem vele az egészet. Gerelyhajító szeretne lenni. Arról álmodik, hogy minden világrekordot megdönt, és az Olimpiai Játékokon majd Kanadát fogja képviselni.

Szőcs Eszter illusztrációja

– Hogy is jut ilyen eszedbe? Gerelyhajító! Ugye, csak viccelsz?... Megbolondultál! Ugyan már!

Hangos tiltakozásom egyáltalán nem hatja meg. Ha valaki ilyesmit vesz a fejébe, páncélt kell növesztenie.

– Nem szeretnéd, hogy gerelyhajító legyek? Akkor mit szeretnél, mi legyek?

– A testvérem és a barátom...

– És mivel foglalkozik egy testvér, egy barát? Ha minden időmet azzal töltöm, hogy a testvéred és a barátod vagyok, nem sok követ mozgatok.

Az eső szürke dzsungele ritkulni kezd, a kopogás halkul. Visszatérünk a kolostorba, mennydörgések sortüzétől kísérve. Christian felvezet a szobájába, leülünk az ágya szélére. ▶▶

Csapatverseny V–VIII. osztályos kíváncsi diákoknak

Nyeremény: részvétel a 16. Cimbora Kaláka Műhelyben

Néhány év kihagyás után, 2024 nyarán ismét találkozhatnak a Cimbora olvasói és szerkesztői, munkatársai. A találkozó játékokból, műhelymunkából, kirándulásból, esti tábortüzes éneklésből összeálló programjának lényege az ismerkedés és a közös alkotás öröme.

A Cimbora Kaláka Pályázatra olyan négytagú csapatok jelentkezését várjuk, akik kétfordulós online versenyen vesznek részt, hogy csapatuk eljuthasson az ötnapos nyári

Cimbora Kaláka Műhelybe. A kreatív olvasóverseny feladványai a Cimbora idei évfolyamához kötődnek. Feltételek: mind a négy csapattag V–VIII. osztályos legyen, illetve lány és fiú is szerepeljen a csapatban. A

jelentkezéshez szükséges lesz továbbá egy felnőtt (szülő, tanár) neve is.

A csapatok 2024. március 20-áig jelentkezhetnek a cimborapalyazat@gmail.com e-mail-címen. A levél tárgyához írjátok oda: Cimbora Kaláka Pályázat. A jelentkezésnek tartalmaznia kell: a csapat nevét, a csapat tagjainak nevét, életkorát, az iskolát, osztályt, ahová járnak, valamint a kapcsolattartó személy nevét, e-mail-címét és telefonszámát.

A verseny fordulóiban próbára tesszük a kreativitásotokat, a találékonyságotokat, a tárgyi tudásotokat, az írás- és rajzkészségeket is.

Április 1-je és 25-e között zajlik a kétfordulós verseny, amelynek során e-mailen küldjük el a szabályzatot és a feladványokat a csapatoknak. Eredményhirdetés: május 8-án. Pályázati munkáitokat a Cimbora szerkesztői értékelik.

Szeretettel várjuk a jelentkezéseket!

►► – És hol van a gerelyed?

– Halkabban! Anyának nem szabad megtudnia. Ne feledd: ez titok!

– És miért nem szeretnéd, hogy anya megtudja?

– Csak akkor fogom elárulni neki, amikor biztos leszek a sikerben, és abban, hogy dicsőséget szerzek neki.

– Egy gerelyhajító fiú nem akkora dicsőség egy anyának.

– Anya nem olyan, mint más anyák. Biztos vagyok benne, hogy meg fog érteni.

– Szép anyánk van, nem igaz?

Christian feláll egy zsámolyra, és előhúzza egy füzetet a ruhászekrény felső polcáról. Elpirulva, dadogva, torkát köszörülve felmutatja, kinyitja, és átadja neked a füzetet. Lapjaira, mintha albumba, újságokból kivágott cikkeket ragasztott, amelyek nagy gerelyhajító sikereiről számolnak be. Christian olyan rokonszenvvel és büszkeséggel sorolja az amerikai versenyzők neveit, ahogy a különféle rágcsálófajok latin nevét szokta. Ismeretlen hősök, főleg feketék, állati izmosak. Cesar Lincoln Cash, Shakespeare

Washington Blake. Többször elmondatom vele, kívülről megtanulom őket, hogy a kedvébe járjak.

– Ha ez az, amit szeretnél, Christian, akkor én is akarom. Segíteni fogok edzeni.

– De nehogy eláruld anyának. Szegény azt hiszi, hogy biológus szeretnék lenni. Messzire szeretném hajítani a gerelyt. Ha felsülök, nem fog megtudni semmit: folytatom a biológusi tanulmányaimat, mintha mi sem történt volna. Olyan büszke rám. Úgy beszél rólam, mint saját magáról: „Milyen okos ez a Christian! Milyen érett a korához képest! Milyen komoly céljai vannak!” Nagyot csalódná, ha megmondanám, hogy egy lúzer gerelyhajító leszek belőlem. De ha bajnok leszek, meg fogja érteni... Biztos vagyok benne. És olyan boldog leszek, mint én. És nevetni fog, mint én.

(folytatjuk)

Szőcs Imre fordítása

Szólj, ha kell egy kritikus hang

Szólj, ha kell egy barát Kortárs skandináv gyerekversek

Illusztrátor: Schall Eszter

Fordító: Patat Bence

Móra Könyvkiadó, 2023

Bezzeg az én időmben... Ki ne hallotta volna már szülők, nagyszülők örökös elégedetlenkedését a fiatalabb nemzedékekkel kapcsolatban. Hogyan öltözködsz, beszélsz, viselkedsz, mivel ütöd el a szabadidődöt, kikkel barátkozol – a felnőtteknek mindig akad kéretlen szavuk, bölcs iránymutatásuk. Ők persze mindig tudják. De mi történik akkor, ha a nagypapák már kevesebbet mesélnek és többet tévéznek, a nagymamák pedig zoknikötés helyett inkább barátnőikkel buliznak? *Bezzeg az én időmben...* a felháborodás egy jó csavarral a visszajára fordítható, így is tesz Aðalsteinn Ásberg Sigurðsson izlandi költő *Változó idők* című versében: „Ezúton kerestetik hagyományos nagymama és nagypapa / fáradt és lankadt, de azért eleven / mesés kedvű és gondoskodó / aki azért még emlékszik / mindarra, amire a gyerekek kíváncsiak”.

A szüleink, nagyszüleink idejében – *bezzeg* – megjelent egy vékony kis könyvecske, *Ami a szívedet nyomja. Mai svéd gyerekversek* címmel. Nagy hatása volt, könnyen meglehet, hogy versolvasó ismerőseitek, ha megemlítitek, fejköz kapva egyszerre zendítenek rá Siv Widerberg *Szerelem* című versére: „Sten-Malténak nagy, vörös és elálló / füle van. / Nekem tetszik / a nagy vörös és elálló / fül.” Talán ti is ismeritek, pedig ez már 49 éve volt. Azóta nem született hasonló válogatás, egészen mostanáig.

Mondhatnánk azt is, hogy nagy adósságát törlesztette fiatal olvasói felé az irodalom, a *Szólj, ha kell egy barát. Kortárs skandináv gyerekversek* című kötet miatt legalábbis egygyel kevesebb okunk van az elégedetlenkedésre. A nemrég megjelent könyvben ugyanis 16 kortárs északi szerző verseivel ismerkedhetünk meg, amelyeket Patat Bence, a kötet fordítója válogatott. Közel hetven vers öt különböző országból: Dánia, Norvégia, Svédország, Izland és Feröer-szigetek. Igazi csemege a(z északi) költészet kedvelőinek.

Csúnyán félreértenénk a kötet alcímét, ha azt gondolnánk, ezek az egybegyűjtött versek kizárólagos módon gyermekeknek szólnak. A műfaji megjelölés ebben az esetben inkább azt jelenti, hogy a versekben megjelenő nézőpontok hangsúlyosan a gyermekekéi, a versbeszélők bátrak, provokatívak, átlátnak a szitán, és – legfőképpen – tudják, hogyan kell jó kérdéseket feltenni, teljesen szokványos gyerekek, kiskamaszok tehát. Mindaz, ami a felnőttek számára magától értetődő, a gyermek nézőpontjából korántsem az, a világ a képzelet és a rácsodálkozás tárháza, ebből pedig mind okulhatunk, mielőtt még teljesen belefeledkeznénk a kitanult igazságok rendszerébe.

A *Szólj, ha kell egy barát* verseit a szerkesztők tematikusan rendezték hat egységbe. A szokványosabbnak tűnő *család, barátság* és *szerelem* témák mellett kiemelt szerepet kapnak a társadalmi kérdések és problémák, a klímaválsztrófa, a globalizáció és a fogyasztói társadalom, a kutyahasználat és a közösségi média, az iskola és iskolai zaklatás, illetve a létezés és a világ-egyetem egészét felölelő filozófiai felvetések is. Gyerekeket érdeklő és érintő kérdések színes palettája képződik meg, de a témák komolysága ellenére üdítően humoros szövegek ezek, sokszor

groteszk vagy abszurdba hajló fordulatokkal. A kötetben olvashatunk szabadverseket és rímelő verseket is, a skandináv költészetre jellemző, egyszerű és letisztult nyelvhasználat ezekben a költeményekben is szembe tűnő.

Annak ellenére, hogy különböző országok és szerzők kerültek egymás mellé, a kötet összetartó egységet képez, ebben pedig nagy szerepet kapnak Schall Eszter illusztrációi is, amelyek tökéletesen illeszkednek a szövegek humorához és hangulatához.

Olvastatok már verset arról, hogy milyen hosszú ellátási láncan halad végig egy étel, mielőtt az ebédlőasztalra kerülne? Ritkán gondolunk bele abba, hogy a kedvenc avokádónk vagy mangónk, narancsunk vagy kakaónk hány kézen és kilométeren keresztül utazik, hogy nekünk mindennapi különleges csemegénk legyen. Pár évtizeddel ezelőtt még sokkal kevésbé kellett ezzel számot vetnünk, ma már azonban tudjuk, hogy ezek a hosszú élelmiszer-ellátási láncok mind-mind nagy mértékben hozzájárulnak a természet és az embertársaink kizsákmányolásához. Épp emiatt bármelyik étkezésünk előtt felidézhetjük **Andri Snær Magnason Asztali ima** című versét:

ANDRI SNÆR MAGNASON Asztali ima

Köszönet neked, Pedro, aki elültetted a magokat,
köszönet neked, Sanches, aki öntöztetted a növényt,
köszönet neked, Maria, aki leszedted az almát,
köszönet neked, José, aki rekeszekbe raktad,
köszönet neked, Vargos, aki hajóra tetted,
köszönet neked, Örvar, aki behoztad az országba,
köszönet neked, Halldor, aki kiszállítottad,
köszönet neked, Helga, aki kipakoltad,
ha ti nem lennétek,
ÉHEZNÉK!

A svéd klímaügyi aktivista Greta Thunberg óta egyértelművé vált, hogy a fiatalok fokozottan érzékenyek a környezetet, a társadalmat érintő világszintű problémák iránt, a *Szólj, ha kell egy barát* versei pedig pontosan rámutatnak, hogy ezek a kérdések milyen mértékben jelen vannak és formálják a gyerekek gondolkodását. **Thorstein Thomsen** versében Nagy Nick egyértelművé teszi: a felnőttek elképzelése arról, hogy a dolgok rendben vannak, egyenesen felháborító:

THORSTEIN THOMSEN Rendben van

Nagy a csend az osztályban
már tizenhét perc.
Matekdolgozatot írnak.

Aztán Anne megkérdezi:
Kimehetek pisilni?

A matektanár fel sem néz,
úgy válaszol:
Rendben van.

Nagy Nick ingerülten feláll,
és azt mondja:

Na, tessék.
Tipikus válasz.
RENDBEN VAN.
Ezt halljuk mindennap
állandóan, mindenhol.

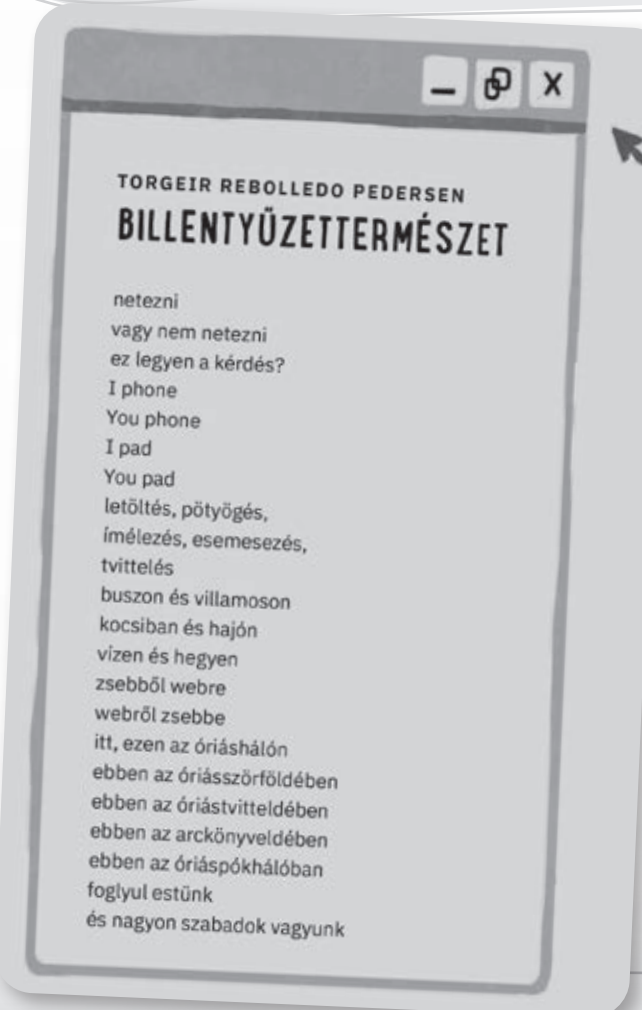
De tulajdonképpen
mi van rendben?
Az atomrakéták
a tengeralattjárókon,
amelyek az algák között úszva
ijesztgetik a halakat?
Vagy a terroristák?
Az rendben van,
hogy az emberek folyton csak dolgoznak
ötven éven át, aztán hirtelen meghalnak?
Az rendben van?
Vagy a sok szennyezés,
az rendben van?
Esetleg a kihalóban lévő bálnák?

Vagy a kínai teniszütők
a szupermarketben 29,50-ért?
Vagy ezek a matekpéldák,
vagy ez az idióta matekdolgozat?
Csak úgy kérdezem,
mondja Nagy Nick,
azzal csendben visszaül a helyére.

Akkor most kimehetek?,
kérdezi Anne.

A matektanár összeszorítja a száját,
és bólint.

Lenni vagy nem lenni, ez itt a kérdés. Shakespeare Hamletjének híres monológja kezdődik ezekkel a szállóigévé vált sorokkal. A nagy kérdést, hogy van-e egyáltalán értelme élni és életben maradni, **Torgeir Rebolledo Pedersen Billeentyűzetermeszt** című verse a következőképpen formálja át: „netezni / vagy nem netezni / ez legyen a kérdés?”. Shakespeare óta persze sokat változtak az idők, de hogy a létezés kérdése a netezés kérdésévé vált volna? Hátborzongató belegondolni, nem? A klasszikus sorok átírásával Pedersen valami hasonlót sugall: a digitális valóság olyan mértékben hálózta be a mindennapjainkat, hogy már tudomást sem veszünk róla, hiszen ott beszélgetünk, találkozunk, szórakozunk, onnan informálódunk. Sokkal gyorsabban tudunk kapcsolatba lépni másokkal és információhoz jutni, mint valaha, de hogy az internet óriáspókhálója ténylegesen kitágítja a világunkat, vagy inkább beszűkíti: ez is nagy kérdés...

A könyv 69. oldala

A *Szólj, ha kell egy barát* alkotásai nemcsak témák szempontjából lépnek túl a gyermekversekről szóló elképzeléseinken, hanem nyelvezetükben és szóhasználatukban is újat mutatnak. Például amikor az előzőekben megismert Nagy Nick, Thorstein Thomsen verseinek visszatérő alakja, ellátogat a Joyce nevű, erős akcentussal beszélő (☺) iskolapszichológushoz, kiderül, hogy Nick nyomdafestéket nem tűrő gondolatai helyet kaphatnak egy versben, ahogy az is, hogy Nick tudja, hogyan kell túljárni az iskolapszichológus eszén, és kérdésére elvárásainak megfelelő választ adni.

Életünk során folyton elvárásokkal találkozunk arra vonatkozóan, hogy miképpen viselkedjünk, gondolkozzunk, milyenek legyünk. A társadalom írott és íratlan szabályait a felnőttek már jól ismerik, és igyekeznek a gyermekeket is afelé terelni, de néha kilóg a lóláb, a kettős mérce mint a *Felnőttek* című versben: ▶▶

A könyv fordítója és illusztrátora a 92. oldalon

Fehér történet

9. A hó fogságában

A kétméteres hótörleszt látva maga előtt egy pillanatra elbizonytalanodott: egyáltalán érdemes nekifogni? Mintha egy hegyet kellene arrébb lapátolni. De aztán nekiveselkedett, először kétségbeesetten, dühösen csapkodta a lapáttal a fehér falat, mintha el akarta volna kergetni, mintha az nem is egy hideg és érzéketlen hőtömeg, holt anyag lett volna, hanem egy hatalmas, fehér bundájú élőlény. Aztán egyre jobban belemelegedett a munkába. Szinte jólesett a mozgás. Belebokszolt a roppant hófalba, belenyomkodta a tenyerét, élvezte, hogy a képlékeny fal megőrzi ujjai körvonalát, egy-egy nagyobb darabot kézbe vett, megszagolta, megkóstolta. Jó volt az illata, az íze. Jól ismerte mindkettőt, az összes porcikáját átjárta tőle valami bizsergető érzés: a felhőtlen boldogság, a sok-sok viháncolással, tomboló jókedvvel telt óra, az önfeledt szánkózások, hempergések, az ádáz hócsaták emlékének íze, illata... Azé az intenzív boldogságé, amit az átfagyott ujjakban érzett, szinte elviselhetetlen fájdalom sem tudott kisebbíteni, amikor az egész napos havas hancúrozás után átázott ruhában, kivörösödött arccal, holtfáradtan leroskadt a kályha melletti padkára.

Talán már órák óta küzdött a hófallal, de az eredmény, a jókedvet és a szinte kellemes fáradtságot nem számítva, nem igazán volt látványos. Valójában csak annyit ért el, hogy az ajtó felső része és a hótörlesz teteje közti, eleinte

keskeny rést sikerült valamennyire kitágítania. Inkább ösztönösen, mint tudatos döntésből stratégiát váltott: alagutat igyekezett ásni a torlaszon keresztül, egy akkora folyosót, amelyen épp át tud bújni; az egész hóhegyet, amely ott tornyosult a kunyhó bejárata előtt, úgysem tudta volna eltüntetni egymaga, egy szál lapáttal. Az alagúttal már valamivel jobban haladt. Ezt a munkát is nagyon élvezte, életében nem látott még ilyen hatalmas havat, amelybe csak úgy alagutat lehessen ásni. Remélte, előbb vagy utóbb eléri a hótörlesz szélét, mégsem lehet két méter magas hó mindenütt.

Bármennyire belefeledkezett az irdatlan mennyiségű hóval való küzdelembe, fáradni kezdett. Hirtelen tört rá a kimerültség, pont úgy, mint amikor társaival kifulladásig rohagáltak fel a hegyre a szánkókkal, ájulásig üldözték egymást hógolyókkal. De az alagút még mindig nem érte el a hótörlesz végét, mintha csak befelé ásott volna a föld középpontja felé. Már-már abba akarta hagyni, és vissza akart húzódni a kunyhóba pihenni, amikor neszt hallott. Egyértelműen a hótörlesz tülso feléről jött

igen megteszik mindazt amit én nem tehetek meg és a felnőttek talán csak nagy gyerekek akik maguk dönthetnek mindenről

A Szólj, ha kell egy barát versei megmutatják, hogy a velünk született kritikus hang, rákérdezés és rácsodálkozás a gyerekkorban még meghatározóan jelen van, a kötetet lapozgatva pedig megkapaszkodhatunk benne. Kapaszkodjunk nagyon sokáig!

▶▶ RUTH LILLEGRAVEN
Felnőttek

anya meg apa
a földre dobálják a ruhájukat és
a mosatlant ott hagyják a konyhapulton
otthon felejtik a kulcsukat és a mobiljukat
amikor én már ágyban vagyok
csokit és csipszet majszolnak
rosszkedvűek és mérgesek
szitkozódznak és veszekszenek

a hang. Ez új erőt adott neki, lázasan ásni kezdett. Időnként leállt, és mozdulatlanul fülelt. Még mindig hallotta a zajokat. Mintha valaki túlról szembeásott volna. A szíve a torkában dobogott. Végre valaki! Két napja nem találkozott emberrel, de úgy tűnt, mintha hónapokat töltött volna teljes magányban.

Ásott, fülelt, ásott, fülelt. A zajok egyszer csak elhallgattak. Lélegzetvisszafojtva hallgatózott hosszú másodpercekig: semmi nesz. Teljesen kimerült, kuporgott még egy jó ideig csendben a már meglehetősen mély és sötét alagútban. De hiába, semmit nem hallott. Csalódottan, minden dühével belecsapott a hóba. Ütése üresbe zuhant. A lendülettől majdnem kicsúszott a hótörlesz tülso oldalán. Hangosan felnevetett, végigkúszott a rövidke szakaszon, amely a külvilágtól elválasztotta, feltápáskodott, leverte magáról a havat. Táncolni lett volna kedve. Ugrált, szaladgált fel-alá. Kereste azt, aki szembeásott vele, nézett mindenfelé, azonban csalódottan állapította meg, hogy senki sincs ott. De miért hagyták magára, ha már elkezdtek ásni? Bizonyára észrevették, hogy valaki mozgolódik ott, a hóban. Hát miért ástak volna ők is? Ahol állt, viszonylag kevés volt a hó, de körös-körül ugyanakkora, ha nem nagyobb torlaszokat látott, mint amilyenek egész napos munkával sikerült átfúrnia magát. No de mégis volt ott valami, ami arra utalt, hogy nincs egyedül: olyan nyomok látszóttak a hóban, mint amilyenek a kunyhóhoz vezették őt. Sőt, meg mert volna esküdni rá, hogy nemcsak hasonlítanak, hanem ugyanazok a nyomok. Kutytától vagy farkastól... A kettő nem különbözik jelentősen egymástól. Bár rettegett a farkasoktól (a fülébe csengtek a rémtörténetek, amelyeket az idősebbek meséltek néha otthon, este, a tűz mellett, de ő maga is látott már farkasok által széttépett juhot), valahogy ezek a nyomok mégsem keltettek benne félelmet. Végére is egyszer már megmengették az életét. A nyomok jelenléte enyhítette egy kissé

a csalódottságát. Túl fáradt volt ahhoz, hogy megpróbálja összerakni, mi is történhetett. Az állat ásott, és valami megzavarta? Emberek ástak, és az állat megjelenése elriasztotta őket?

Visszakúszott az alagúton át a házba, és nekilátott tüzet gyújtani. Még volt néhány krumpolja, havat tömködött egy rozsdás lábosba, beletett három krumplit. Megvárta, amíg megfőnek, az egyiket még forrón felfalta, kezét és száját is megégetve a mohó habzsolásban, de addigra már olyan fáradt volt, hogy pillanatok alatt elnyomta az álmot.

Arra ébredt, hogy nagyon éhes. Neki akart látni a megmaradt két főtt krumplijának, de az asztalon, a rozsdás edényben, ahol hagyta őket, csak egy árválkodott. Megborzongott, hideg volt a házban. Az ajtóra nézett. Az résnyire tárva volt...

(folytatjuk)

A Szín-téren:
Max
Kolomatsky
digitális és filmes
művész (New York)

„AMIKOR MEGLÁTOK EGY GYENGE TERVET AZ UTCÁN, BEINDULOK ÉS ELKÉPZELEM, HOGY MIT CSINÁLNÉK MÁSKÉPP.”

Tehetséges ifjú tervező, dolgozott többek között a *New York Times*nak, a Vansnek, a Sony-nak. A Max Kolo vagy a *cool lookin bug* (szemrevaló bogár) művésznéven tevékenykedik, így bukkantam rá egyik közösségi oldalon.

Biztosan láttatok már gyaloglás közben, városi környezetben, olyan kézzel vagy géppel szerkesztett hirdetést, felhívást, esetleg reklámot, amelyben az információközlés viszi a prímet, viszont a grafikai megjelenítés kívánnivalót hagy maga után. Ezek ilyen DIY-típusú (do it yourself: csináld magad), dicséretre méltó kezdeményezések, ahol a készítőnek nem fontos az arculat, nem ért hozzá, nincs ideje, pénze, kedve egy cuccosabb grafikához. Elveszett kutya-macska,

költötetést vállalok, szerelő vagyok, mindenhez is értek stb. feliratokra gondolatok, egyszerű A4-es iratmásoló papíron. Megvan, ugye?

Nos, az ezúttal rovatunkban bemutatott, szabadúszó grafikus az ilyen kezdeményezések helyrehozását, plasztikázását vállalja be teljesen önkéntes alapon. Instagram-oldalán számtalan videóban követhetjük, amint kószálás közben NY utcáin rátalál egy-egy kezdetleges hirdetésre, lefotózza a falon, oszlopon, ajtón, postaládán, s a következő képsorban már az egyszerű grafika átértelmezésén dolgozik a gépén. Megtartja az alap gondolatot, a fő vázat, de hozzáadja tudását, letisztítja, kecsegtetővé varázsolja a plakátot, majd visszamegy, és ugyanoda, az eredeti elképzelés mellé felteszi. Briliáns ötlet!

Ezekben az akciókban nincs számára pénznyereség, tudtommal nem lép kapcsolatba az eredeti hirdetések készítőivel, számukra ismeretlen

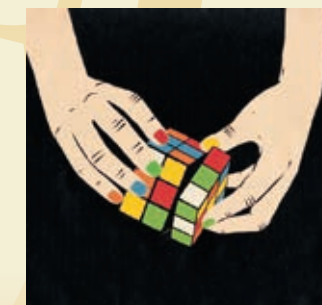
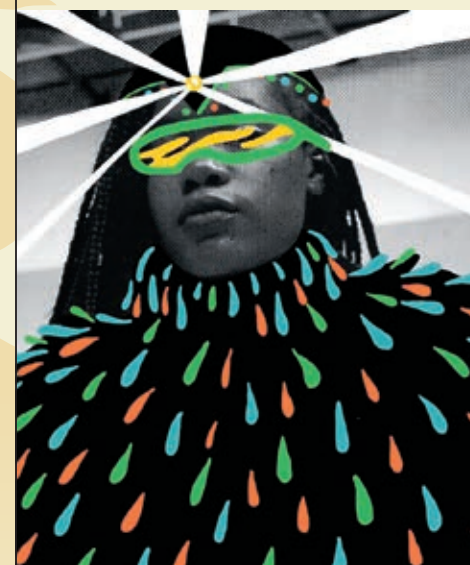
művész marad. Kiemelném a projekt nevelő hatásának fontosságát, hiszen megmutatja, hogy egy kis odafigyeléssel mennyivel klasszabb dolgokat is lehet csinálni. Másodsorban pedig a városkép javításának célja lényeges: kellemesebbé, vonzóbbá teszi az életteret, a környezetet.

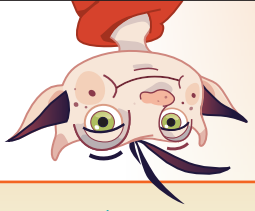
Gondolom, ez a sorozat tréning, egyfajta ujjgyakorlat számára, amelyben nem lelhető fel az alkalmazott műfajú, szerződéses alapú munkák esetleges szigora, kikötésrendszere. Szóval fel szabadító mindenki számára. A kötelezettségek között fordít időt a projektjére, szellemi frissességét megőrizve. Jópofa, varázslatos, szívet melengető munka.

Azt mondja, rengeteg jó hirdetést lát, amelyek valamiért mégsem érik el célközönségüket. Főleg helyi termelőket segít közbeavatkozásával, mert egy jó design igencsak hasznos lehet kisvállalkozók számára – ez szintén tőle származó gondolat.

A jótett gesztusát is ki kell emelnünk, hiszen grafikusunkat senki nem kérte fel, senki nem fizeti meg, önzetlenül cselekszik, örömet szerezve embertársainak. Olyan esetről is tudunk, hogy az érintettekhez is eljutott a beavatkozás híre, és ők is csak ámuldozni tudtak megilletődöttségükben, akárcsak mi.

Nevezhetjük varázslásnak is azt, amit tesz. A csúnya banyából gyönyörű hölgy lesz az éjszaka leple alatt, a békából királyfi az érintés, csók által, ha hiszünk a csodákban. Nem kell ecsetelnem, hogy a közösségi médiákban milyen pozitív visszajelzéseket kap folyamatosan, nézettsége a csillagos égig ugrott. Egyik pozitív hozadéka ennek az, hogy megosztásaival más alkotókat is bevonz hasonló munkákra, a jót cselekvés ismétlenő lehet! Ő a nyitott kapuk híve, szívesen megosztja tapasztalatait és tudását másokkal, ezért azt üzenem „színtereseinknek”, nektek, kedves Olvasóink, hogy nyomjátok le a kilincset, lépjete be, és használjátok a mérhetetlen hatóerejű tervezéseket pozitív céljaitok elérésére!

Ókori kultúrák mitikus tükrei

Edward Burne-Jones festményén a Venust kísérő nimfák önfeledten gyönyörködnek a tó csillogó vizében feltűnő képükben, míg a gyönyörű istennő magányosan állva tekint kíséretére (*Venus tükre*, 1877)

Peter Paul Rubens szépségistennője 16. századi, fémmel bevont, angyal által tartott üvegtükröt előtt ülve gyönyörködik saját szépségében (*Venus a tükörben*, 1615 körül, részlet)

A gyermek Dionüszosz lelkét csapdába ejtő, majd kiszabadító tükört utólag festették Caravaggio korai önarcképére (1593), a kezében eredetileg tartott szőlőfürt helyére (Dionüszosz domború tükre)

Michelangelo Caravaggio a saját szépségében elmerülten gyönyörködve ábrázolta az önimádat jelképévé vált ifjút (*Narcissus a patak mellett*, 1598 körül)

Perszeuszt Hermész szárnyas saruval, Hádész láthatatlanná tevő sisakkal segítette, Pallasz Athéné pedig – tükörként használt – fényes pajzzsal, hogy a tükörképet nézve elkerülhesse Medusza kővé dermedtő, közvetlen látványát (Bernard Picart: *Perszeusz levágja Medusza fejét*, 1731)

Salvador Dalí Narcissusa a víztükröt fölé görnyedő, megkövült alak, képmezeje a túlsó parton álló, kéz formájú, tojás alakú fejét tartó kő, amelynek hegyén kinyílik az első szál nárcisz (*Narcissus metamorfózisa*, 1937)

Edward Burne-Jones festményén Perszeusz egy kút vizének tükörében mutatja meg a biztos haláltól megmentett Andromédának Medusza levágott fejét (*A baljós fő*, 1885)

Az ógörög, illetve római mítoszokban szereplő istenek, hősök és halandók tükrei mozdulatlan vízfelszínre lehettek. A tükör a szépség- és szerelemistennő, Aphrodité (Venus) egyik – a műalkotásokon sima vízfelületként vagy fényesre csiszolt fémlemezre ábrázolt – attribútuma volt, de szerepet kapott Dionüszosz (Bacchus), a bor és a mámor istenének történetében is. A legenda szerint a titánok (Uranosz égisten és Gaia földistennő gyermekei) csapdába ejtették a tükörképébe feledkezett gyermek lelkét, amit az ifjú istennek utóbb (ugyancsak tükörrel) sikerült visszaszereznie.

A vízben tükröződő kép más megpillantásához kapcsolódó legendák közül Narkisszosz (Narcissus) története a legismertebb. A szép ifjú egy tó (forrás, patak) fölé hajolva, ott tükörképét megpillantva beleszeretett önmagába, és – mivel a képet nem sikerült magához ölelnie – elsorvasztotta a reménytelen szerelem. Halálának helyén illatos fehér virágok fakadtak: a legelső nárciszok.

Fontos szerepet játszik a tükör a pillantásával bárkit kővé dermedtő Meduszát elpusztító Perszeusz történetében is. Az ijesztő nőalak nemcsak gonosz volt, hanem olyan csúnya is, hogy kővé vált, aki meglátta, és a királyfinak is csak úgy sikerült legyőznie, hogy közben a szörnyalak tükörképét nézte. (A hazaúton Androméda királylányt is sikerült megmenntenie, a levágott fej megmutatásával kővé változtatva a lányt fenyegető tengeri szörnyet.)

Tükörképek

Őseink a víz felszíne alatt látott, a legkisebb szellő által is felborzolt felszínű vízben eltorzuló (vagy akár eltűnő) tükörképet titokzatos vízi szellemnek, alvilági démonnak vélhették (a Rózsa-regényt illusztráló 13. századi miniatúra)

Az ókori Egyiptom előkelő hölgyei számára fontos lehetett a kézi tükörként használt, díszes nyéllel ellátott, fényesre csiszolt fémlemez (Kr. e. 21. századi dombormű egy fáraó feleségének sírelmének)

A kezében tükört tartó nő az ókori iparművészeknek is kedvelt témája volt (fémtükört tartó nőalak egy Kr. e. 5. századi, vörös alakos görög vázán)

Tükrök az őskortól napjainkig

Az ősember (önmagához nagyjából hasonló) képét természetes vizek sima, rezzenéstelen felületei fölé hajolva pillanthatta meg. Az első mesterségesen előállított tükrök (ismereteink szerint) Kr. e. 6000 táján készültek, fényesre csiszolt obszidiánból (a tűzhányók kitörései után megszilárdult lávából nyert, vulkáni üvegnek is nevezett ásványból). A fémtükrök Kr. e. 4000 körül jelentek meg.

Európában a 13. századtól a Velencéhez tartozó Murano lett a tükörkészítés központja, ahol üveglapokat vontak be fényvisszaverő – súlyosan mérgező – ólom- és higanyréteggel. (A tükörkészítő mesterek átlagéletkora akkoriban 30 év volt.)

Míg a középkorban a tükrök értéke az aranyéval vetekedett, és birtoklásuk a gazdagok kiváltsága volt, az 1800-as évektől a polgári otthonokban is megjelentek a már ezüsttel bevont hátoldalú, változatos alakú, méretű és rendeltetésű tükrök.

A síktükrök simára csiszolt, fényvisszaverő felület – üveg-, fém-, kristály-, műanyag stb. lemez –, amely a tárgyról látszólagos (nem tapintható) képet alkot. A domború tükrök – köztük a járművek visszapillantó (a látószöveget megnövelő) tükrei – kicsinyített, a homorú tükrök (pl. a zseb-tükrök) a közeli tárgyról nagyított képet alkotnak. Vidámparki látványosság a torz képet mutató görbe (hullámos) tükör, rendőrségi kihallgatások, szembesítések során használják az egyik oldalról átlátszó, a másikkal szembe fordított tükrökkel.

Az első üvegtükrök az 1. században Rómában készültek, ahol a fémtükröket vékony üvegréteggel bevonva védték fényük, illetve fényvisszaverő képességük elvesztésétől (római villa falképe Kr. u. 310-ből)

A síktükörben azonos méretű, de „megfordított”, a mások által látottól kicsit eltérő képünket látjuk: a tükör nem a valóságot mutatja, hanem annak tükörképét (a kislány jobbra, a tükörkép balra néz)

Az ókori tükrök fényesre csiszolt, kerek vagy ovális márvány-, illetve – a levegővel érintkezve (oxidálódva) hamar homályossá váló – ezüst-, réz-, ólom-, ón-, majd bronzlemezek voltak (Kr. e. 4. századi fémtükrő szárnyas nőalakot formázó nyéllel)

A múlt századi háló- vagy fürdőszobák bútorai voltak a toaletasztalra vagy falra rögzíthető, szárnyas szerkezetű, többszörös képet alkotó hármastükrök, amelyben különböző szögekben látszólagos, ellenőrizhetővé a smink vagy a hajviselés tökéletessége (Auguste Leroux: *Nő a tükörben*, 1929)

A középkori és a reneszánsz művészetben a Bölcsesség és az Erény megszemélyesített alakjait gyakran ábrázolták kezükben tükörrel (Raffaello Santi vatikáni freskóján a bölcsességet megjelenítő nőalak a múltat, a jelent és a jövőt megmutató tükört tartja kezében, 1518–1519)

A sokáig csak kiváltságosok által használt tükör a képzőművészetben nemes tulajdonságok – igazság, szerelem, házastársi szeretet – szimbólumaként is megjelent (Tiziano Vecellio: *A szerelem allegóriája*, 1530-as évek)

A késő reneszánsz és barokk kori alkotásokon a tükör a földi hívságokat jelképesen megszemélyesítő hiúság attribútuma is volt, akárcsak az elmúlást jelképező koponya vagy homokóra (Paulus Morales: *Vanitas*, 1632)

Édouard Manet művén az öltözőszobájában (budoárjában) álló, szép fiatal nő előtti, semmit sem tükröző „üres tükör” (akárcsak a képen látható két kialudt gyertya) a reménytelenség és a kilátástalanság szimbóluma (*Nana*, 1877)

Salvador Dalí festményén a halott koponyájának száj- és szemüregében többszörösen tükröződő, ezáltal megsokszorozódó koponyák a spanyol polgárháború borzalmaikat jelképezik (*A háború arca*, 1940)

Caravaggio Mária Magdolna megtérését ábrázoló munkáján az ablak tükörképének ragyogó, Magdolnát megvilágító fénye a megvilágosodás és az isteni megbocsátás jeleként értelmezhető (*Márta és Mária Magdolna*, 1598 körül)

Az angolszász országokban (Nagy Britannia, Egyesült Államok, Ausztrália) elterjedt ír hagyomány szerint a halloween (október 31.) éjszakáján a tükör előtt fésülködő lányok éjfélkor megpillanthatják leendő férjük tükörképét

A névvel ellátott önarcképek közül a legrégebbnek Aquila János festő portróját tartják a nyugat-magyarországi Velemér község Árpád-kori templomának falfestményén (1377)

Albrecht Dürer önarcképeinek leg többjén elegáns öltözetben, előkelő nemesként – 1500-ban festett portróján Jézusként – jeleníti meg önmagát (Dürer első, tizenhárom éves korában rajzolt önarcképe, 1484)

Fiatalkori önarcképein Rembrandt főúri öltözetet vagy jelmezt viselő, elismert, tiszteletre méltó úrként – 28 évesen például keleti uralkodóként – ábrázolja önmagát (*Önarckép*, 1634)

A tükör mint ősi szimbólum

A tükört számos ókori kultúrában titokzatos, varázserejű, az emberi lelket jelképező tárgynak, a tükörképet pedig szellemnek vagy csapdába esett léleknek hitték. Feltehetően ezért temettek az egyiptomiak, kelták és aztékok halottaik sírjába fémből vagy obsziániából csiszolt tükroket, és emiatt vélhették balszerencse okozójának a tükör – a benne lakozó lélek tönkretetését vagy a gonosz szellemek kiszabadulását eredményező – összetörését. A görögök és a rómaiak túlvilági lények, szellemek földi világunkba való átjárójának, ugyanakkor a jövő megmutatására, jóslásra képes tárgynak tartották. Kínában a hiúság, a bölcsesség és a tudás jelképének, a gonosz szellemek távoltartójának tekintették, Japánban pedig a császár hatalmát, illetve Amateraszu napistennőt jelképezte, aki (a legenda szerint) tükörrel ajándékozta a fényt és a világosságot az embereknek.

Az ókor tudósai közül többen hitték, hogy a tükör felerősíti a szem erejét, és megvilágítja a gondolatokat, ezért írás közben gyakran helyeztek tükroket maguk elé. A külsőnk hibáit is megmutató tükroket az igazságot és az önismeretet is jelképezik.

A középkorban a fényűzés, illetve a földi hívságok jelképévé vált tükroket a hiúsággal (latinul: vanitas) azonosították. A kolostorokban tiltottá is vált a használatuk, a néphagyományban viszont a makulátlan (hibátlan) tükör – Szűz Mária attribútumaként – a fény és a tisztaság szimbóluma lett.

Visszatükrözések

A tükör az évszázadok során számos irodalmi és műalkotás témája volt, és gyakran viselték a „tükör” címet egy adott kor természettudományos ismereteit, irodalmát összefoglaló, enciklopédikus művek. A festészetben szimbólumként, szobabelsők berendezési tárgyaként, illetve fésülködő, öltözködő, szépítkező, önmaguk látványában gyönyörködő hölgyek kezében jelent meg. A „kép a képben” típusú alkotások néha alig észrevehető, rejtett tükreibe a festményeken eredetileg nem ábrázolt tárgyak vagy személyek tükröződése látható.

A tükör a festők számára fokozatosan a megismerés és az önismeret nélkülözhetetlen eszközévé vált. A legnevesebb művészek – Raffaello, Botticelli, Michelangelo, Tiziano stb. – többnyire bibliai, mitológiai vagy történelmi tárgyú, sokalakos festményein gyakran feltűnnek felénk tekintő (általuk tükörből ismert) hasonmásaik. A folyamatosan tökéletesedő tükroket lehetővé tették a festők arcmásainak pontos ábrázolását, az egyre népszerűbbé váló önarcképek készítését. Több művész – köztük Albrecht Dürer, a közel száz (évente két-három) önarcképet készítő Rembrandt van Rijn vagy Vincent van Gogh – különböző életkorokban festett vagy rajzolt önarcképeinek sora tükrözi arcvonásaik, testalkatuk, hangulatuk, lelkiállapotuk (néha akár sorsuk) alakulását. A barokk kortól készült, ún. kettős (vagy hármas) portrékon együtt láthatjuk magát a művészt, annak tükörképét és a készülő önarcképet.

Henri de Toulouse-Lautrec festményén a gyertya tükörképe is bizonyítja, hogy a művész a tükörben látott arcmását örökítette meg (*Önarckép tükör előtt*, 1882)

Az első kettős portrét (ismereteink szerint) az osztrák Johannes Gumppe festette, akit a képen hátulról látunk, amint önmaga tükörképét festi meg (*Kettős portré tükörben*, 1646)

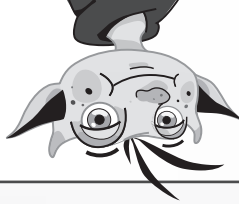

Norman Rockwell (szemüveg nélkül megrajzolt) önarcképén a vászon jobb oldalára tűzve Albrecht Dürer, Rembrandt, Vincent van Gogh és Picasso portréja is megjelenik (*Hármas önarckép*, 1960)

Különleges, a feltételezések szerint először Leonardo da Vinci által használt festői technika az anamorfózis (visszaváltozás): a tárgyak eltorzított képének sík felületre rajzolása, ami meghatározott alakú és megfelelően elhelyezett tükörben nézve válik felismerhetővé

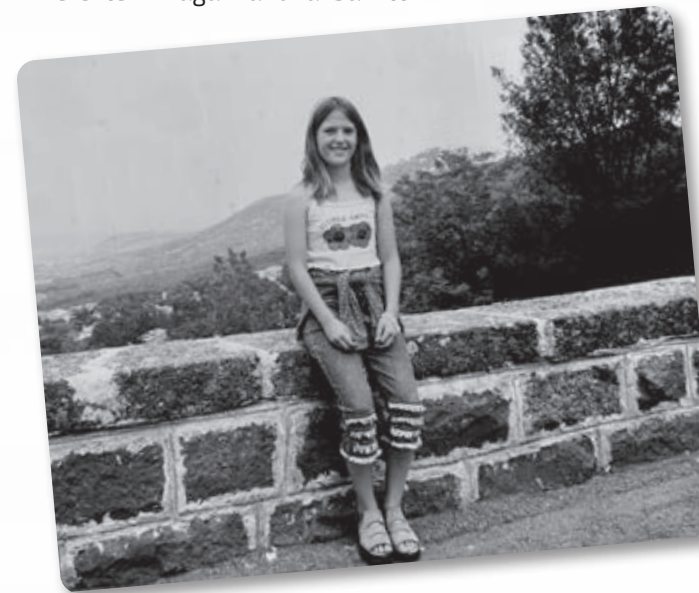

Lányok tükör előtt

Elisabeth Louise Vigée Le Brun: *Julie Le Brun*, 1787Norman Rockwell: *Lány tükör előtt*, 1954Csók István: *Züzü a tükör előtt*, 1918Tiziano Vecellio: *Lány tükör előtt*, 1515Berthe Morisot: *Psyché tükre*, 1876Frederick Warren Freer: *A régi fátyol* (Tükörbe néző nő legyezővel), 1886Pablo Picasso: *Lány a tükör előtt* (Maria Theresa Walter), 1932Joan Miró: *Nő tükörrel*, 1956Salvador Dalí: *Kettős portré* (a művész és felesége, Gala), 1972Tükör mögött:
testünk és mi

Múlt héten, a TiniDráma előtt csíptem el, hogy a gyönyörű kamaszlányaim arról beszélgetnek, vajon kövérek-e. Hirtelen olyan érzésem támadt, mintha időutazáson vennék részt. Megnyílt a tér-idő kontinuum, és ismét tizenegy éves lettem. Anyukám vett nekem új ruhákat, hiszen életem első külföldi nyaralására indultunk, és én nagyon izgatott voltam. Aztán az egész kirándulás alatt végig szorongtam, mert kövérnek éreztem magam a ruhákban itt.

Emlékszem, volt egy modellalkatú barátnőm, hozzá mértem magam. Meg persze az akkori sztárokhoz, akiken a csípőfarmer egy deka felesleget sem dobott ki. Manapság újra divat a csípőfarmer, a kamaszkori testkép témaköre pedig terheltebb, mint valaha.

Amióta világ a világ, léteznek bizonyos trendek, amelyeknek a közösség tagjai meg szeretnék felelni. Gondoljunk csak az észak-thaiföldi kayan törzsre, ahol a lányok ötéves koruktól kezdve egyre több gyűrűt hordanak a nyakukon, vagy a gésák elkötött lábfejére, amikor is a kislányoknak, általában négyéves koruktól, a lábfejük négy-négy ujját, erősen a talp alá hátrahajtva, szoroson bekötötték, hogy a lábfej ne nőhessen tovább. A kötést gyakran cserélték, de folyamatosan szükség volt rá. A tortúra mintegy tíz évig tartott, de körülbelül egy éven belül már erősen deformálódott a lábfej, amely aztán körülbelül tíz centivel a normális alatt maradt. A gyakorlat néha halálos kimenetelű lábfertőzéssel vagy teljes benuállással járt.

Az állatvilágban a hímek szín pompás tollazata, a virágok édes illata mind-mind ugyanazt a célt szolgálja, mint az interneten látható edzés- vagy épp sminkvideók. Hiszen valahol mindannyian meg akarunk felelni a közösségünk szépségről alkotott képének, de egyszerre talán ki is akarunk tűnni a tömegeből, jelentsen ez akár azt, hogy nekünk van a legkisebb lábfejünk, leghosszabb nyakunk, legszebb illatunk, vagy mi vagyunk a legizmosabbak, a legteltebb ajkúak.

Ha ma találkozhatnék azzal a tizenegy éves, „kövér” kislánnyal, aki voltam, ezt mondanám neki: teljesen normális, hogy kiakaszt, ahogy a tested változik, ráadásul sokszor nem egyenletes mértékben. Néha szélteben nősz, néha hosszában, néha csak a lábaid lesznek hosszabbak. Az is normális, hogy ebben a korban különösen nagy hangsúly kerül arra, hogyan nézel ki, hogyan öltözködsz. Ez a kísérletezés kora, itt készül a jövőbeli éned. A probléma abból fakadhat, hogy mivel a kamaszok énképe nem elég erős (hogy is lenne az?!), sokkal sérülékenyebb vagy.

Azt hiszem, megegyezhetünk abban, hogy erre az alaptól nehéz élethelyzetre az internet még rátesz egy lapáttal. Néhány, számokban kifejezhető, tudományos tény jelzik erre vonatkozóan.

Marika Tiggermann ausztrál pszichológiai professzor évek óta kutatja az evészavarok és a média összefüggését a 8–15 éves lányok körében. Egy 2013-as tanulmányában arra a következtetésre jutott, hogy az interneten töltött idő egyenes arányban áll azzal, mennyire elégedetlen az illető a testével. Tegyük hozzá, hogy ez több mint tíz éve történt, körülbelül, amikor én voltam lícis. És akkoriban még nem léteztek bűtífilterek... Találtam egy aktuálisabb kutatást is: egy 2019-es tanulmány szerint a 11–18 éves fiúk közel egyharmada elégedetlen a testével, azon belül is az izomzatával. Szóval, az a nagy harci helyzet, hogy minél többet görgeted az Instát, annál több tökéletesen izmos és százkásan sovány emberrel találkozhatasz, annál több öltözködős, sminkelős videót láthatsz, annál rosszabbul fogod érezni magad. Habár nem feltétlenül tudatosul benned, de ez nagyon káros lehet arra nézve, hogy el tudod fogadni azt, aki vagy.

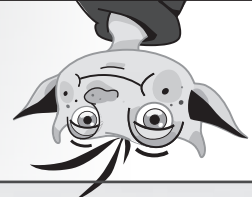
Nem tudom, elhiszitek-e nekem, hogy nagyjából az összes, veletek egykorú tinédzser hadilábon áll önmaga elfogadásával és szeretésével. Az, hogy meg tudod-e szeretni azt a fizikai konstrukciót, amelyben létezned kell életed hátralevő részében, egyáltalán nem múlik azon, mennyire sikerül beleilleszkedned abba az áramlatba, amely mostanában az Instán, TikTokon normálisnak számít.

Nagyon-nagyon szeretném elmondani annak a tizenegy éves kislánynak, aki amiatt nem tudott gondtalanul sétálni a kis olasz hegyi falvakban, mert a „kövérségével” volt elfoglalva, hogy minden rendben lesz. Meg fogod egyszer szeretni magad, megelégszel a testeddel. Vagy nem... és eltöltesz egy életet azzal, hogy megváltoztasd, amit nem lehet.

A szépség hajszolása tehát bizonyos mértékig normális lehet, viszont egy bizonyos határon túl káros, és adott ponton túl akár életveszélyessé is válhat. Hol húzódnak ezek a határok? Ez bizony kifejezetten személyfüggő kérdés, amelyet szakembernek kell megválaszolnia.

Hogyan válhat az egészséges életmód károsná? Egyszerűen: ha túlzásba viszed. A legtöbb függőség-meghatározás abból indul ki, hogy az adott tevékenység mennyire van negatív hatással az egyén életére, szociális kapcsolataira, valamint: ha ez a negatív hatás tudatosul benne, képes-e visszavenni vagy változtatni rajta.

Irodalom díszcsomagban

NÉNYEI PÁL

Az irodalom visszavág – Léda tojásaitól az aranyzamárig

Illusztrátor: Baranyai András

Tilos az Á Könyvek, 2015

Az irodalom visszavág 2. – A Paradicsomkerttől a Pokol kapujáig

Illusztrátor: Baranyai András

Tilos az Á Könyvek, 2016

„Kiknek szól ez a könyv?

Ez a könyv azoknak, akik azt hiszik, hogy az irodalom iskolai tananyag.

De kik ezek?

- Akiknek irodalomból csak ötösük* van.
- Akik szinte gond nélkül felelnek a tanár minden agyafűrt kérdésére.
- Akik minden kötelező olvasmányt elolvasnak, és mindig megírják határidőre (és nem az internetről másolják!) az olvasónaplókat.

Kiknek szól ez könyv?

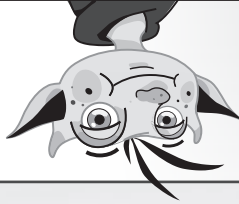
Ez a könyv azoknak szól, akik azt hiszik, hogy őket aztán egyáltalán nem érdekli az irodalom:

- Akiknek piszkos és gyűrött a füzetük – ha el nem vették már egy éve...
- Akik egyszerűen nem képesek olvasónaplót írni.
- Akik kizárólag szomszédjukról, illetve a füzetükből másolják a dolgozataikat, aztán gátlástalanul puskáznak.

Rengeteg bátorság kell ahhoz, hogy valaki belevágjon az iskolai tananyag ilyen méretű átfogásába. Ahhoz még több bátorságra van szükség, hogy tanárként megpróbáld a diákokkal megszerettetni a tananyagot. Nényei Pálnak

* a magyarországi osztályozás szerint az ötös a legjobb jegy

szerintem sikerült sok-sok diákkal elhitetni, hogy az irodalom valójában nem szenvedés.

Az irodalom nem csillámpóni, olvashatjuk az első oldalakon. Az olvasás, az olvasottak megértése sokszor kihívás. Egyetemi tanulmányaim elején – filozófia szakra jártam – az volt a legnagyobb félelmem, hogy én ehhez kevés vagyok. Elolvastam egy szöveget, és nem értettem a mondatok értelmét. Majd megtanultam, hogy a nehéz szövegek megértésének a kulcsa, hogy többszöri olvasásra nyílnak ki. Sokszor

esett meg, hogy mondatokat, néha oldalakat, csupán harmadszori olvasásra mélyítettem el. Titeket is arra biztatlak, hogy ne ijedjete meg az első hallásra-olvasásra nehéz dolgoktól: tartsatok ki.

Ez a könyv mindenkinek is szól. Kulcsot, mankót, segítő kezet nyújt az irodalom, az iskolai tananyag megértéséhez. A hátsó behajtott oldalán a könyvnek ezt olvashatjuk:

„Nem volt könnyű gyerekkorom. Már zseni ifjúként Homéroszt olvastam meg Vergiliust, és egymás után faltam az orosz regényeket. Bizonyos szerzőket szisztematikusan végigolvastam, például olyanokat, mint Gogol, Bulgakov vagy Ottlik Géza. És olyan szerzőkért lelkesedtem, akiket még az egyetemen, a magyar szakon is csak utálni illett: mint Zrínyi Miklós vagy Kemény Zsigmond.

Hogy miért? Nem tudom. Talán azért, mert kiskoromtól kezdve írónak készültem? Magyartanárnak viszont nem. Nem emlékszem arra, hogy a Márpedig magyartanárnak leszek! – döntést valaha is meghoztam volna.

Ez a könyv pedig mégis kicsit olyan lett, mint egy magyaróra, amit tartani szeretnék. Vagy tartani szoktam. Igaz, annál sokkal hosszabb.”

Nényei Pál író, drámaíró, középiskolai és egyetemi tanár. Úgy képzelem, hogy ő az a tanár, aki úgy adja át az anyagot, hogy a gyerekek szeme csillog a kíváncsiságtól. A könyv hangvétele tele van humorral, könnyedséggel, így azok számára is emészthető, akik nem ismerik a taglalt műveket. Folyton viccelődik, de nem vicceli el a dolgokat. Olyan, mint egy idősebb jó barát, aki egy tea mellett megpróbálja neked elmesélni, hogy az a sok-sok minden, amit tanulsz az irodalomról, valójában mit is jelent. Tolmácsol, és egyben meghozza a kedvet

az olvasáshoz. Egy metaforával élve: az irodalom az élet, Nényei pedig a bölcs beavató, aki fogja a kezéd, és úgy vezet végig az irodalom szobáin, hogy közben mintegy *lefordítja* neked. Megtanít értően olvasni, bevezet a mögöttes tartalmakba, és jó tanácsokkal lát el téged, hogy könnyebben boldogulj az irodalom univerzumában.

„Kinek szól tehát ez a könyv?

Mert eddig úgy tűnt, mintha azoknak szólna csak, akik épp diákok. Pedig ez nem így van. Ez a könyv mindenkinek szól. Nemcsak a jó meg a rossz tanulóknak meg úgy általában a fiataloknak, hanem mindenkinek.”

Tartalom

Mind az első, mind a második kötet *Az irodalom születése* fejezettel indít, ami egy kis bemelegítőként szolgál, mielőtt az igazán komoly dologba vágná.

Az első kötet az antik görög és római irodalmat veszi górcső alá. És ha első hallásra most felhördültök, hogy köszi szépen, elég az iskolai magyaróra, akkor megnyugtatlak, nem szokványos irodalomtörténeti könyvek ezek. Szívem szerint nem is merném nektek így meghatározni, nehogy rátok hozzam a frászt.

Párhuzamba állítja a görög és római kultúrát, összehasonlítja, rámutat különbségekre, és a jellel is párhuzamot von. A rómaiak ugyan megpróbálták a görög vallást magukévá tenni, mégse sikerült. Mivel a görögöket a művészetben az *ideális* érdekli, a rómaiakat csupán elméleti szinten foglalkoztatja ez a téma. Őket épp ellenkezőleg, a valóság érdekelte. Vegyük például a római császárportrékat.

Keressetek csak rá, és meglátjátok, hogy míg a görögöknél minden ábrázolt arc szép, addig a

rómaiaknál láthatunk „*lefittyedő ajkakat, tászkás szemeket*”. És hogy kapcsolja össze Nényei ezt a jelenünkkel? A szelfi világában folyton újra tudjuk nézni a képeket, „*a lányok csücsörítenek, a fiúk akkurátusan fölfelé-oldalra igazítják fölül hosszabb frizurájukat, és a frissen borotvált mellkasukon megfeszítik az izmaikat*”. Így ezzel a hasonlattal máris közelebb hozta hozzád a római kultúrát, feloldotta az irodalomtörténeti hangulatot, és közben mosolyt csal az arcodra egy olyan példával az életeredből, amely számodra is ismerős.

Ezek a művek teljesen átformálták bennem azt, amit eddig műelemzésnek tekintettem. Ronaldóval és az Avatarral példálózik, ami még közelebb hozza hozzád a műveket. Nyomatékosítja, hogy az irodalom nem elavult és unalmas, hanem mindenhol ott van, és mindig aktuális témákat dolgoz fel.

A második kötet a Bibliát, a középkort taglalja. Kiderül, hogy Zeusz után egy másik isten is teremtett egy világot. „*És e kettő csodás találkozásából született meg az, ami ma irodalomnak nevezünk.*”

Míg az ókori görögök úgy vélték, hogy istenek és félistenek leszármazottjai, addig a zsidók az ókorban úgy hitték, hogy mindent és mindenkit Isten teremtett a saját képmására.

Az első kötet legelején Nényei megformál két szélsőséges karaktert, íróniával: a jó meg a rossz tanulót. A jó tanuló, aki mindig mindent elolvas, és a tanár minden kérdésére tudja a választ, szemben a rossz tanulóval, „*akik a »kötelező olvasmány« kifejezés elhangzásakor heveny undort éreznek, és azonnal internetes összefoglalások után néznek*”. A kötetek narrátora folyton kommunikál az olvasóval, párbeszédben áll a jó- meg a rossz tanulóval, a szerepükbe helyezi magát, így megteremtve egy könnyed, laza légkört.

Vegyünk egy példát, ami miatt azt mondom, hogy olyan ez a könyv, mint egy sztORIZÓS, olvasott, bölcs barát egy tea mellett. Nényei így magyarázza el nektek ebben a könyvben a műnemeket:

„*A műnemek megszólalási módok. Ha egy ember megszólal, pontosabban, ha nyelvileg fejezi ki magát, csak az alábbi három módon teheti:*

- *Ha önmagán kívül megesett történetet mesél, akkor az illető az epika műnemében szól.*
- *Ha saját magáról vall, a illető lírai műnemben szól.*
- *Ha maga helyett szereplőket beszélget, akkor az illető a drámai műnemben szól.*

Ha elkezdesz sztORIZNI (»És akkor odajött a csajom anyjának a szeretője, és azt mondta, de ez tök komoly, hogy húzzak el, mert rendőrt hív. Én meg erre megfordultam, köptem egyet a földre, és otthagytam őket. A csajom meg utánam futott, de már későn.«), személyekben máris megszületett egy kis epikus. És egy irodalmi

művecske. De epikus mű az is, ha viccet mesélünk: »Pistikét felelteti a tanárnő, de Pistike...«

Ha elkezdesz lelkizni (»Tegnap éjszaka végig rád gondoltam, úgy éreztem magam, mintha forogna velem a világ, fáj a szívem és nagyon-nagyon hiányoztál!«), hopp, lírikus lettél, hiszen belső világodról, lelked történéseiről vallottál. Levelet írsz gyötrelmesdről? Lírikus vagy.

A közbeszédben a legkevesebb drámából van. Mert általában szeretünk – legalább az elbeszélő szerepében – benne lenni abban, amit mondunk. És mivel a drámában pont erre nincs lehetőség, drámát csak a drámaírók írnak. Bár... tulajdonképpen minden beszélgetés dráma. Hiszen elbeszélő nincs, csak beszélnek, beszélnek a szereplők! Mi, mindannyian. Leültök kávézni és beszélgettek? Az egy élő társalgási dráma. Szerző nélkül. Az irodalmi drámától annyiban különbözik az »életdráma«, hogy az életdrámát nem írja senki, míg az irodalmi drámát író ember csak úgy tesz, mintha ott sem lenne, mi-közben nagyon is ott van!”

Ajánlom mindenkinek ezeket a könyveket, aki szeretne mélyebben elmerülni az irodalom útvesztőjében, de annak is, aki ki szeretne tekinteni belőle. Meggyőztelek? Ha igen, akkor meglátod: vaskos kézikönyvek ezek az irodalomhoz, hogy ne egy útvesztőként éld meg, hanem olyan legyen, mint egy veszéllyel, izgalmakkal teli erdei túra: élvezhető, néha idegtépő, türelmet igénylő, de végső soron mégis izgalmas.

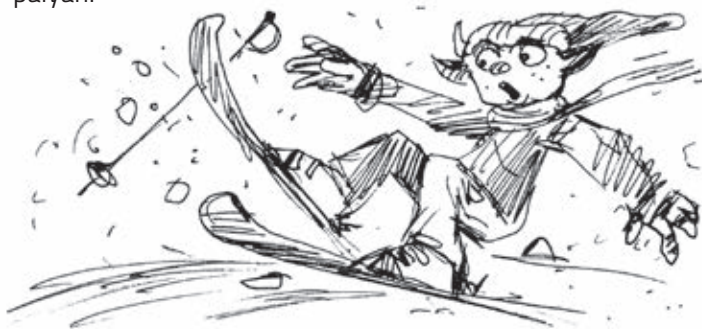
Szijasytok!

Hol is tartottam legutóbi levelemben? Nem jut eszembe, de ti néztek utána.

Az biztos, hogy még a sitábor előtt írtam, mert akkor még volt kedvem és főleg erőm írni. De most!? Alig tudom pötyögni a betűket, néha rááááá is esikkkk a hüvekkkujam a billentyűkre. Vagyez a mutató, amelyikel gépelek? Mindegy azis eeesik rááááá. Csuf dolog a fárcság!

Fáratt vagyok, mert itt Ausztriában 3 hétig tart a sitábor. Intenzív. Tudjátok, pont úgy mint otthon az angol vagy a matematikóra. Megsem érted egyik órán, amit tanítanak, már jön az új szó. Vagy az új példa. Pont itt is így. Ekézünk, ekézünk, aztán mire kéne gyakorolni, már kezdünk szántani, vagy vetni, majd huss, neki a hegynek lefelé, s szedjed!!! A hóból a botot vagy a szádból a havat. Reggel 9-től este 4-ig kint a hidegben, a pályán.

Sose hittem volna, hogy ezt mondom, de inkább fizika, matematik vagy bármi – még román is –, mind a si. Mert az óra legalább bent van a melegben, de itt kint olyan hideg van, hogy vehetsz száz magasnyaku zoknit s ötven gyapjudinamót, s radijátoros sapkát, akkor is délutánra megfagysz. S nincs olyan, hogy én nem akarok hires szizó, mint Tomba vagy Klammer, lenni, itt menni kell lefele. S a felvonón felfele. Na, ott lehet igazán csontá fagyni! 3 hét sok idő! Most jöttem rá.

Aztán ha ez nem elég nyűg, akkor még jött a nővérem is. Autoval! Mert levizsgázott s gondolta, hoz nekem zakuszkát rántothúst, fáksirtakot, mákoskalácsot, s még ami megmaradt a karácsonyi sütésből. 3 napig jött, mert fő a biztonság.

Meg is érkezett minden biztonságban, épen csak sajnos romlottan. A baj, hogy Grácban nem lehet parkolóhelyet találni. Nincs, s ami van, az drága. Végül egy szomszéd faluban hagyta a kocsit, így naponta 18 kilométert buszozik a kocsizhoz. S aztán buszozik hozzám a kocsitól. Ez aztán a benzinsporlás. 1ébként pár dologban hasonlítok a nővéremel. Ő is úgy járt Gráccal, mind én a sitáborral, s mint a nyű amelyik torma született. Ette, mert muszáj volt, de mexokni nem tulta.

Amikor apuci megtutta, hogy a parkolás drágább, mint a szálloda, bedobott egy apahumort. Aszt mondta, inkább utazz hotellel, s száljal meg autóban. Az apahumor az olyan, hogy csak apuci érti, s csak ő kacag rajta. Utazz hotellel, ez szerinte vicces. Ki is rímezte: utazz hotellel, együt a fotellel. Ezen annyit kacag még most is, hogy bele kellett csempéznek egy nyugtatót a sörébe, hogy hallgason el.

Most alszik. Megyek, lefexem én is. Az alvás segít a pihenésben.

Hamarosan újra jelentkezek, bár a béjeg erőst megdrágult, ezétt lehet, hogy a nővéremtől küldöm majd a levelet.

Addig is éjjen a csengő, éjjen a hosszú szünet!

Szókereső: 94 éve született Csoóri Sándor

(Zámoly, 1930. február 3.)

Húzd ki a kiemelt szavakat a betűhalmazból a lehetséges nyolc irányban (fel, le, jobbra, balra és átlósan). A megmaradt 20 betűt sorban összeolvastva Csoóri Sándor gyermekverskötetének címét kapod megfejtésül.

– Négyen voltunk. Apám, anyám, és egy hat évvel idősebb **néném**. Hitem szerint neki kellett volna inkább tanulnia, nem **nekem**. Okos, jellemes, kicsit rátarti lány volt. Egy faluban általában vagyoni helyzetük miatt szokták a lányok magasan hordani az orrukat. Ő amiatt volt önérzetes, mert **érett magában** erőt, jóra való **képességeket**. A harmincas években egyszer egy képviselő látogatta meg a zámolyi elemi iskolát, és a néném talpraesetségén akadt meg a **szeme**. Még könyvet is ajándékozott neki, hogy **olvasson** sokat. No de egy lány **akkor** felsőbb iskolába? Elképzelhetetlen volt! **Zámolyról** akkortájt egyedül **Csanádi Imre** tanult csak tovább **gimnáziumban**. Hét és fél magyar holdon gazdálkodtak a szüleim – egy magyar hold 1200 négyszögöl –, ez bizony ingatag talapzat lett volna, mondjuk az érettségihez. Engem is csak a jó szerencse segített a továbbtanulásban. Elvégeztem a kötelező hat elemi, s utána következett **volna** minden, ahogy a sors rendeli: otthon maradok **parasztnak**. De 1942-ben az **Országos Falusi Tehetségkutató Intézet** összeszedett az országban – beleértve Észak-Erdélyt, Csallóközt is – vagy hatszáz **parasztyereket**,

akit ingyenes taníttatásra javasolt. Különbféle **szűrővizsgákon** föntmaradva kerültem én is Pápára, a legutolsó próbatételre. Kis, matematikus zseni – így szólított az egyik tanár, ha a szünetben találkoztunk. Fogalmam se volt, mit jelent az, hogy matematikus vagy hogy zseni. Bámész-kodó báránka voltam még a világban. Ha jónak mutatkoztam is, **szeptemberre** mégse érkezett értesítés, hogy mehetek. A falu szinte áttüzese-dett a kárörömtől. Örültek, hogy nem vagyok én se kiválasztott. **Mitől** is volnék! Anyámba azonban belefúrta magát az ördög. Most már csak azért is megmutatja, hogy az ő fia továbbtanul. Még jobb is, hogy nem kell **szolgálnom** érte se hálával, se alázkodással. Apám, **anyám** elment a református paphoz tanácsot kérni. – „Ha jól tanul Sándor, a Pápai Református Gimnáziumban tandíjkezdményt kap, ha pedig nem, akkor az **állam** se költené rá fölöslegesen” – mondta Bíró Ernő. Alighogy

megmelegedtem Pápán, **megérkezett** anyáméknak az értesítés, hogy ingyen taníttat az állam, de Bicskén. Akkor már nem **akartak** bolygatni, **tehát** maradtam. Ha jól sejtem, ezt az országos **tehetségkutató** mozgalmat is a népi írók **kezdeményezték**, Illyés, Németh László, Darvas, Erdeiek. (Részlet, Bertha Bulcsu: Délutáni beszélgetések Csoóri Sándorral)

A januári rejtvények megfejtései:

Szókereső:

102 éve született Nemes Nagy Ágnes
Megfejtés: A tünékeny alma

Skandi:

Nemes Nagy Ágnes verssorai a hálóban
„Rengeteg erdőn éltem én,
molnár lánya voltam én,
kicsi koromban,
vízimalomban
fű suhogását tanultam én.”
(Amikor Bors néni gyerek volt)

P	K	E	Z	D	E	M	É	N	Y	E	Z	T	É	K
A	A	S	Z	E	P	T	E	M	B	E	R	R	E	Ó
R	S	R	M	L	E	V	O	L	N	A	Z	L	R	T
A	Z	K	A	N	Y	Á	M	N	K	E	N	Ó	M	A
S	O	V	L	S	Á	R	O	A	T	A	É	R	I	T
Z	L	M	L	C	Z	S	R	T	B	K	N	Y	I	U
T	G	I	Á	I	S	T	R	Á	K	K	É	L	D	K
N	Á	T	U	A	A	T	G	S	Z	O	M	O	Á	G
A	L	Ő	V	K	E	A	B	Y	O	R	H	M	N	É
K	N	L	Ó	H	M	C	E	M	E	Z	S	Á	A	S
N	O	K	Á	G	S	Z	I	V	Ő	R	Ú	Z	S	T
E	M	T	T	E	Z	E	K	R	É	G	E	M	C	E
K	É	P	E	S	S	É	G	E	K	E	T	K	A	H
E	N	A	B	M	U	I	Z	Á	N	M	I	G	E	E
M	E	T	D	E	G	E	L	E	M	G	E	M	I	T

Csoóri Sándor verssorai a hálóban

	Idegen előtag: kettő	Biológiai katalizátor	Hamuvá tesz	Rate Your Music	Férfi énekhang Kötőszó	Tesla Húsvéti írószer		
1.							E	
Díjtalan								
	A szeme közepe!				Posványos rész! Van ilyen toll és hal is			
2.				Háromtagú, idegen szóval Tudniillik, röv.				
Bizalom								
Annyi mint (röv.)			Személyes névmás Mister		Üres cél! Ilyen katonav. Svejk		Kambodzsa, Svédország és Vatikán autókön Kovácsna megyei község Majorság Páros nyíll! Bruno Traven regénye	
Kelvin		4.						
		Területért folyó harc						
Német óra				Teve fele! Proton	Szárított (gyümölcs) Horvát kenyér			
Törött kutya!	TY	Zöld-övezet Ásva eltávolít				Húz ... sírjához (Vörösmarty)	Amper A szavak mestere	
... melegség (Ady)				Üzlet Korszak A közepén falni!			Iránymutató	
5.							TY A Becézett Aranka Sós darabok!	
Vízvezetőt készít					Út a hegyen át Idegen férfinév		...-mög, dohog Keskeny bőrcsik	
	L					... kezeti! (felszólítás) Nagyon öreg	Névelő A közepén kitar!	
3.	Ezen a helyen Kefe közepe!				Los Angeles Ezen a napon	Liter Mintadaráb!	Kettőzve: édesség Páratlan depó!	Latinul stannum
Győri focicsapat				Megható, szívhez szóló Szekundum				
S								

Festmények rejtett tükröi

Jan van Eyck *Arnolfini házaspár* című festményén (1434) a háttérben lévő, passiójelenetekkel díszített keretű, domború tükörben a szobabelső és az ábrázolt házaspárral szemben álló két alak látható, akik egyikéről feltételezik, hogy maga a festő

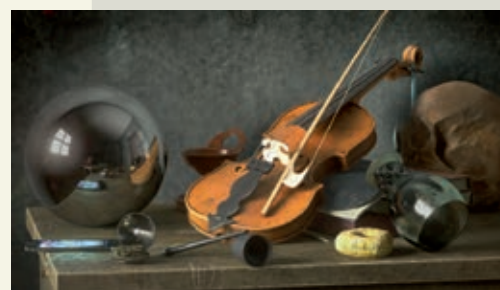
Petrus Christus *Aranyműves jegyespárral* (1449) című képén a mester asztalán álló domború tükör az utca (ablakon át látható) képét tükrözi, valamint két nézelődő férfit, akik közül a sólymot tartó feltehetően maga a festő (a jobb oldali polcra helyezett kancsók felületén a szoba ablakai tükröződnek)

Quentin Metsys *A pénzváltó és felesége* (1514) című képén a pénzét számoló házaspár előtti pulton álló (boszorkányszemnek nevezett, napjaink térfigyelő kameráinak szerepét betöltő) domború tükörben az ablakon át látható utca kép, illetve a helyiségben tartózkodók figyelhetőek meg

Diego Velázquez *Az udvarhölgyek* (1656) című művének egyik központi alakja maga a festőállvány előtt álló, kezében palettát és ecseteket tartó művész. A hatalmas vásznon ábrázolt királyi pár (IV. Fülöp és felesége) képe a háttérben álló tükörben jelenik meg

Pieter Claesz *Csendélet hegedűvel és üveggömbbel* (1628) című festményének tükröző felülete egy méretes üveggömb, amelyben az asztalra helyezett tárgyak (flamand hegedű, koponya, könyvek stb.) mellett a szobabelső és maga a festőállvány előtt ülő művész is tükröződik

Édouard Manet *A Folies-Bergère bárja* (1882) című festményének központi alakja, a fáradtan, közönyösen álló, magányos pultoslány mögötti falat hatalmas tükör foglalja el, amelyben a bár vendégei (illetve jobboldalt az egyetlen, kiszolgálásra váró úr) tükröződnek

RENDELD MEG
MOST A
CIMBORÁT!

Előfizetési díj: **30 lej**
(a 2023–24-es tanévre)

A Cimborá ára nem előfizetőknek:
4 lej / lapszám.

- keresd az iskolai terjesztőnél
- érdeklődj a 0752 062 885-ös telefonszámon
- írd a cimboramail@gmail.com címre

www.cimbora.net